

FORSVARSBYGG

ÅRSRAPPORT

20

VI BYGGER
FORSVARSEVNE
HVER DAG

18

www.forsvarsbygg.no

INNHOOLD

VI ER DER FORSVAR

KAPITTEL 1

Leders beretning s. 04

KAPITTEL 2

Introduksjon til virksomheten og nøkkeltall s. 08

Forsvarsbyggs samfunnsoppdrag s. 10

Organisasjon og ledelse s. 10

Samarbeid med andre s. 11

Våre mål s. 11

Nøkkeltall s. 11

Bygningsmassen s. 11

Organisasjonskart s. 12

KAPITTEL 3

Årets aktiviteter og resultater s. 14

Samlet vurdering s. 16

Mål L1 s. 17

Mål L2 s. 18

Mål L3 s. 20

Mål Ø1 s. 21

Mål I1 s. 23

Redegjørelse for ressursbruk s. 25

Virksomhetens bemanningssituasjon s. 26

KAPITTEL 4

Styring og kontroll s. 28

Styringssystem s. 30

Mål- og resultatstyring s. 30

Risikostyring og internkontroll s. 31

Riksrevisjonen s. 32

Integritetsbygging s. 32

Porteføljestyling s. 32

Sikkerhet og beredskap s. 32

Informasjonssikkerhet s. 32

Inkludering i arbeidslivet s. 32

Dugnad for arbeidskriminalitet s. 32

KAPITTEL 5

Framtidsutsikter s. 34

Mål L1 s. 36

Mål L2 s. 36

Mål L3 s. 37

Mål Ø1 s. 38

Mål I1 s. 38

KAPITTEL 6

Årsregnskap s. 40

Ledelseskomentar til årsregnskapet for 2018 s. 42

Årsregnskap med noter s. 43

RET ER

DE STORE TALLENE

9,6

Forsvarsbygg omsatte for 9,6 milliarder kroner.

365

Forsvarsbygg hadde 365 aktive investeringsprosjekter i ulike faser.

680

Forsvarsbygg solgte forsvareiendom for 680 millioner kroner i 2018.

2,9

Totalt har Forsvarsbygg avhendet 2 958 745 kvadratmeter siden 2001.

39 946

39 946 kvadratmeter ble avhendet i 2018.

4,1

Forsvarsbygg forvalter en bygningsmasse på 4 101 161 kvadratmeter.

13 012

Forsvarsbygg forvalter 13 012 bygg og anlegg i hele landet.

4,1

4,1 millioner mennesker besøkte festningene.

1

LEDERS BERETNING

Vi har sørget for gode leveranser til Forsvaret, og gjennom NATO-øvelsen Trident Juncture har vi vist at vi er en beredskapsorganisasjon som også kan levere godt i krise og krig.

VI BYGGER FORSVARSEVNE HVER DAG

GODE RESULTATER MED NY ORGANISASJON

Vi har hatt høy aktivitet gjennom året, og leverer godt på de fleste av målene våre. Ny organisasjonsstruktur har fått tid til å sette seg, og vi leverer mer tjenester med færre ressurser. Anskaffelsesmiljøet vårt er samlet i egen avdeling, og vil være en viktig ressurs for å hente ut planlagte effektiviseringsgevinster i innkjøpsprosesser og kontraktsforvaltning fremover. Justeringer av organisasjonen kan fortsatt være nødvendig for å oppnå optimal balanse mellom struktur og effektiv oppgaveløsning.

Innen utgangen av 2020 skal vi effektivisere for en kvart milliard kroner, for å frigjøre midler til høyere prioriterte oppgaver i forsvarssektoren. I år har vi gjennom ulike effektiviserings- og forbedringstiltak ytterligere redusert kostnadene våre med 99 millioner kroner, og vi ligger dermed godt an sett opp mot planen.

EN BEREDSKAPSORGANISASJON

Eiendom, bygg og anlegg (EBA) er en sentral innsatsfaktor for Forsvarets operasjoner, og Forsvarsbygg skal levere godt også i krise og krig. Gjennom den store NATO-øvelsen Trident Juncture, og etterfølgende kommandoplassøvelse, viste vi at vi er i stand til å støtte Forsvaret og besøkende avdelinger med tilfredsstillende EBA-fasiliteter. Tilbakemeldingene fra Forsvaret var gode, og vi vil ta med oss erfaringene inn i planleggingen og gjennomføringen av den neste store øvelsen, Cold Response, i 2020.

Nasjonalt kompetansesenter for sikring av bygg åpnet i 2018 en testtrigg for eksplosjoner. Testtriggen bidrar til et tryggere Norge ved å øke forsøkskapasiteten til å teste ut bygningsløsninger, samt å validere og utvikle beregningsmetoder. Vi har gjennom året styrket posisjonen vår som kunnskapsformidler og rådgiver for sikring av bygg, blant annet gjennom årets sikringskonferanse der vi satte ny deltakerrekord. Vi har også deltatt i en fullskalatest gjennom det internasjonale forsøks samarbeidet SHIELD (Super Heavy Improvised Explosive Loading Demonstration),

som gjør at vi opparbeider oss mer kunnskap om beskyttelsesløsninger for både sivile og militære skjermingsverdige objekter.

FORNYING OG ØKT OPERATIV EVNE FOR FORSVARET

Byggeprosjekter for om lag 3,5 milliarder kroner ble gjennomført i 2018, til avtalt kvalitet og innenfor rammene som er gitt. Vi ferdigstilte 19 investeringsprosjekter, blant annet nye befalsforlegninger i Rusta leir, vedlikeholdsbygg for nye kampfly og nye forlegninger for befal og vervede på Ørland.

Kampflybasen på Ørland er vårt største investeringsprosjekt noensinne, og vårt viktigste byggeprosjekt, sammen med utbyggingen av fremskutt base for kampfly og nye maritime patruljefly (MPA) på Evenes. På Evenes har vi i løpet av året levert forprosjekt for MPA, som nå er til ekstern kvalitets-sikring. I 2018 har vi også utarbeidet en statlig reguleringsplan for Evenes, som skal sendes på høring første kvartal 2019. Utredningsprosessen er gjennomført i samråd med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og er den første statlige reguleringsplanen for Forsvaret. Forprosjekt for infrastruktur og vedlikeholdsfasiliteter for Norges nye ubåter på Håkonsvern er også utarbeidet. Vi har i tillegg jobbet strukturert for å komme Forsvarsdepartementets krav om sikring av skjermingsverdige objekter i møte. Som følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen har vi for hele virksomheten økt ressursinnsatsen mot prosjektsikkerhet, og graderte anskaffelser og informasjonssikkerhetsstyring er et viktig satsningsområde for oss fremover.

UTVIKLING OG VERDIBEVARING

Med over 13 000 bygg og anlegg spredt over hele landet forvalter vi Norges største offentlige eiendomsportefølje. Å finne en god balanse i porteføljen, slik at Forsvaret har det de trenger for sin virksomhet, er vår viktigste oppgave. I 2018 har vi gjennomført vedlikeholdsprosjekter for 456 millioner kroner. Dette kommer i tillegg til leveranser og tjenester for omlag 300 millioner kroner til øvelsen Trident Juncture. EBA som videreføres i Forsvarets fremtidige

basestruktur, og som har stor betydning for sektorens samlede operative evne og beredskap gis prioritet. Det er likevel en utfordring å opprettholde tilstandsgraden på forsvarssektorens bygningsmasse.

I 2018 solgte vi forsvarseiendom for 680 millioner kroner. Salget av grunnarealet på Flesland i Bergen for 426,5 millioner kroner, er det største salget Forsvarsbygg noensinne har gjort. I tillegg har vi i løpet av året solgt et vesentlig antall boliger. Sektoren har fortsatt behov for å avhende betydelig EBA i årene framover, for å finansiere fornyelse i den offensive langtidsplanen frem mot 2020, og for å sikre en bærekraftig økonomi for framtidens forsvar. Dette betyr at vi sammen med Forsvaret må fortsette å fokusere på uttrangering og avhending av eiendommer det ikke lenger er bruk for.

Den største utfordringen vår er likevel at vi ikke klarer å produsere opp mot tilgjengelige rammer innenfor investeringsvirksomheten. Et resultat av dette er forskyvning av ønsket oppstart og ferdigstilling av leveranser til Forsvaret. Vi må derfor, i tett samarbeid med Forsvarsdepartementet og Forsvaret, øke produksjonskapasiteten vår for å kunne levere på investeringsplanen fram mot 2020.

Vi har nok en gang satt publikumsrekord på festningene, med over 4,1 millioner besøkende. Dette gjør festningene til noen av Norges mest besøkte reisemål. Festningene er fra i år en del av den ordinære driftsorganisasjonen vår, og vi har startet et arbeid for å øke verdiskapningen for den enkelte festning gjennom destinasjons- og forretningsutvikling.

EN BÆREKRAFTIG FORSVARSSEKTOR

Rundt halvparten av Ørlands befolkning blir berørt av utbyggingen av den nye kampflybasen, enten dette gjelder grunnerverv, innløsning eller støytiltak. Vi er i rute med dette arbeidet, og i 2018 er vi halvveis med innløsning og støyisolering av boliger. Ved utløpet av året hadde vi levert 400 boliger tilbake til huseier etter gjennomførte støytiltak. Prosesser knyttet til hus og gårdsbruk er krevende for de berørte, og for å bidra til god dialog og tillit har vi et prosjekt-kontor utenfor flystasjonen på Brekstad, der ørlendingene kan komme i direkte kontakt med oss.

I 2018 sluttet Forsvarsbygg seg til ti strakstiltak i Eiendomssektorens veikart mot 2050. Dette er et viktig steg for miljøarbeidet og ansvaret vårt for å redusere sektorens energibruk og klimagassutslipp. Gjennom å tilslutte oss de ti strakstiltakene, bekrefter vi målsetningen om en bærekraftig forsvarssektor.

I april nådde vi en viktig milepæl i Hjerkinnsprosjektet, Norgeshistoriens største og mest omfattende natur-

restaurering. Regjeringen vedtok ved kongelig resolusjon å innlemme området i verneområdene på Dovrefjell, og dermed skape Nord-Europas største sammenhengende høyfjellsøkosystem, som sikrer det unike dyre- og plantelivet som finnes der. Resultatene vi har oppnådd i prosjektet er så gode at vi i 2021 kan tilbakeføre Sør-Norges største og mest benyttede militære skytefelt til unik og vernet natur.

KONTINUERLIG FORBEDRING

Forsvarsbygg har de siste årene jobbet med å bygge en kultur for kontinuerlig forbedring, og vi ser gode resultater i form av mer effektive arbeidsprosesser. I 2018 laget vi et veikart for det videre forbedringsarbeidet fram mot 2021. Digitalisering og bruk av digitale verktøy er ofte en forutsetning for å gjennomføre ønskede forbedringer, og er derfor en sentral del av dette.

Forsvarsbygg har levert et godt økonomisk resultat innenfor rammen av forsvarlig forvaltning og sektorens krav til holdninger, etikk og ledelse. I juli trådte EUs nye personvernforordning (GDPR) i kraft. Vi har sammen med etaten Forsvarsmateriell etablert et felles personvernombud, og startet en intern opplæring av alle ansatte, som vil fortsette i 2019. Riksrevisjonen hadde ingen merknader til Forsvarsbyggs regnskap for 2017.

Vi har i 2018 vist at Forsvarsbygg er en viktig beredskapsorganisasjon for Forsvaret. I årene som kommer skal vi ytterligere forsterke denne posisjonen, og samtidig øke produksjonsevnen innenfor investeringsvirksomheten vår. Slik bidrar vi til å bygge forsvarsevne hver dag.

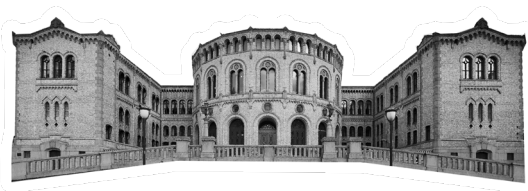
Svein Thorbjørn Thoresen
DIREKTØR FORSVARSBYGG

2

INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

STORTINGET

FORSVARSDEPARTEMENTET

FORSVARET

FORSVARSMATERIELL

FORSVARSBYGG

FORSVARETS
FORSKNINGS-
INSTITUTT

NASJONAL
SIKKERHETS-
MYNDIGHET

Forsvarsbygg er en etat i forsvarssektoren.

Forsvarsbygg er et statlig forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Vi utvikler, bygger, drifter og avhender eiendom for forsvarssektoren.

FORSVARSBYGGGS SAMFUNNSOPPDRAK

Forsvarsbygg bygger forsvarsevne hver dag. Vi bidrar til kampkraft og bærekraft i forsvarssektoren, ved at Forsvaret har eiendom, bygg og anlegg (EBA) tilpasset sine behov. Vi velger kostnadseffektive løsninger innenfor alle deler av virksomheten vår, slik at ressurser frigjøres til å styrke Forsvarets kjernevirksomhet. Rådgivning innen sikring av bygg, kulturminnevern og avhending er også viktige bidrag til å frigjøre midler for å styrke Forsvarets operative evne. Forsvarsbyggs aktiviteter har ringvirkninger for innbyggere i hele Norge, både i og utenfor Forsvaret.

Forsvarssektorens husleiebaserte forvaltningsmodell er vedtatt av Stortinget, og synliggjør kostnadene for EBA. Det er Forsvarsdepartementet som eier eiendommene i forsvarssektoren, og beslutter hvordan disse skal benyttes og utvikles. Forsvarsbygg har ansvaret for å utvikle, bygge, vedlikeholde og drifte EBA som forsvarssektoren betaler leie for. Forsvaret er leietaker og bruker, og prioriterer og stiller krav utfra sine behov.

VI PLANLEGGER, BYGGER, FORVALTER OG DRIFTER

Forsvarsbygg ivaretar forsvarssektorens EBA. Vi sørger for alle oppgaver knyttet til utvikling, bygging, utleie, eiendomsforvaltning, drift og vedlikehold. Vi trener og øver med Forsvaret, slik at vi også har beredskap for å levere i krise og krig.

VI BESKYTTER OG SIKRER BYGG OG ANLEGG

Forsvarsbyggs nasjonale kompetansesenter for sikring av bygg (NKS) er forsvarssektorens og statens rådgiver for beskyttelse og sikring av EBA mot eksplosjonsulykker, terrorhandlinger, spionasje, sabotasje og annen kriminalitet. NKS er landets ledende miljø for å utvikle kunnskap og løsninger som bidrar til et tryggere Norge.

VI AVHENDER EIENDOM

Forsvarsbygg avhender militære eiendommer som Forsvaret ikke lenger trenger. Avhendingen omfatter alt fra salg til miljøopprydding, tilrettelegging for sivil bruk og prosessen fram til nye eiere overtar. Dette tilfører midler til forsvarsbudsjettet og fritar forsvarssektoren for framtidig drift- og oppryddingsansvar.

VI TAR VARE PÅ KULTURMINNER OG SKAPER NYTT LIV PÅ HISTORISK GRUNN

Både vernet og ikke-vernet bygningsmasse utgjør en viktig samfunnsmessig ressurs med stort potensiale. Vår kulturminnefaglige rådgivning bidrar til løsninger for å ivareta kulturminneinteresser og forene vernehensyn med optimal bruksfunksjon. Vi forvalter og utvikler de nasjonale festningene, og sørger for at disse er tilgjengelige for publikum hele året.

VI TAR VARE PÅ MILJØET

Forsvarsbygg har et spesielt ansvar for miljøutfordringene i forsvarssektoren. Vi har landets fremste kompetanse på miljøutfordringer innenfor forurensning og støy fra militær aktivitet og øvelser. Stadig mer spesialiserte krav for sektoren blir ivaretatt og oppfylt.

ORGANISASJON OG LEDELSE

Forsvarsbygg er i dag Norges største offentlige eiendomsaktør. Vi ivaretar Forsvarets behov gjennom planmessig vedlikehold og fornyelse av den totale eiendomsporteføljen med 13 012 bygg og anlegg, på totalt 4 101 161 kvadratmeter bygningsmasse, fordelt over hele landet. I 2018 omsatte vi for 9,6 milliarder kroner. Siden 2001 har vi avhendet nesten 3 millioner kvadratmeter eiendom Forsvaret ikke lenger har behov for. I samme periode har salg av eiendom gjort at sektoren har fått tilbakeført 5,1 milliarder kroner netto til å styrke Forsvarets operative evne. Vi er til stede der Forsvaret er, i 343 av landets 422 kommuner. Vårt hovedkontor er i Oslo. Vi har 1312 ansatte fordelt på 1266 årsverk.

Bygge- og rehabiliteringsprosjektene våre spenner bredt fra boliger, forlegninger og kontorbygg til ny kampflybase med støttefunksjoner og infrastruktur. På Ørland er nytt vedlikeholdsbygg for F-35 kampfly på plass, vi har levert fornyede boliger på Setermoen og vi er i gang med planlegging av EBA for mottak av nye maritime partruljefly og fremskutt base for F-35 kampfly på Evenes. I 2018 hadde vi 365 større og mindre investeringsprosjekter i ulike faser over hele landet. Vi investerer for i overkant av 2,6 milliarder kroner årlig.

SAMARBEID MED ANDRE

Vi samarbeider tett med andre etater i sektoren, blant annet om forskning og utvikling på sikring av EBA. Vi har rammeavtaler med profesjonelle aktører i EBA-bransjen knyttet til byggeprosjektene våre.

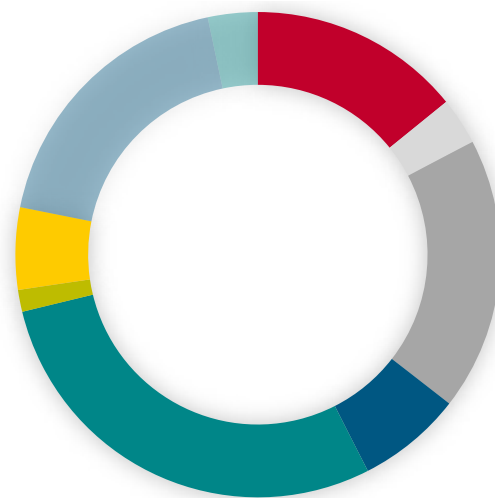
VÅRE MÅL

- L1 Understøtte forsvarssektorens operative evne og beredskap
- L2 Langsiktig videreutvikling av eiendomsporteføljen
- L3 God forvaltning av forsvarssektorens EBA
- Ø1 Målrettet og effektiv anvendelse av midler
- I1 Kontinuerlig forbedring og effektivisering

For å nå disse målene har vi satt oss fire interne mål i tillegg. Disse målene ivaretas av etatssjef og rapporteres ikke til Forsvarsdepartementet.

- Miljøriktig planlegging, utvikling, forvaltning og avhending av forsvarssektorens EBA
- Sikre omdømme, posisjon og gode kunderelasjoner
- Være en attraktiv arbeidsplass
- Riktig kompetanse til rett tid: Kapasitet, kompetanse, ledelse og kultur.

BYGNINGSMASSEN

● Administrasjons- og stabsanlegg	14,2 %
● Velferds- og fritidsanlegg	2,9 %
● Forlegninger og messer	18,3 %
● Boliger	7,1 %
● Lager- og vedlikeholdsanlegg	28,4 %
● Basisanlegg	1,5 %
● Utdannings- og øvingsanlegg	5,8 %
● Strids- og forsvarsanlegg	18,6 %
● Andre EBA	3,3 %

NØKKELTALL 2014–2018

Tallene er indeksregulerte

	2018	2017	2016	2015	2014
Antall årsverk	1 266	1 228	1 297	1 581	1 556
Samlet tildeling post 01-99 (millioner kroner)	7 515	7 350	7 453	6 233	6 052
Utnyttelsesgrad post 01-29	106 %	98 %	103 %	102 %	98 %
Sum driftskostnader (millioner kroner)	6 381	5 498	5 883	5 434	5 545
Andel investeringer	44 %	46 %	44 %	40 %	41 %
Lønnsandel av driftskostnader	13 %	15 %	16 %	20 %	21 %
Lønnskostnader per årsverk (hele tusen)*	646	691	739	696	743
Solgt forsvarseiendom for (millioner kroner)	680	717	360	245	312
Investeringsaktivitet i egne bygg og anlegg (millioner kroner)	2 399	2 530	2 678	2 642	2 895
Driftsresultat overført til Forsvarsdepartementet (millioner kroner)**	-215	-344	662	951	839

*I 2016 sluttet vi å levere renholdstjenester til Forsvaret. Snittlønn kan derfor ikke sammenlignes med tidligere år.

**Endringen fra 2016 skyldes avvikling av kapitalelement på husleien til Forsvaret.

ORGANISASJONSKART

DIREKTØR

Svein Thorbjørn Thoresen

STABER

EIENDOMSSTYRING
Haakon Øberg

VIRKSOMHETSSTYRING OG ØKONOMI
Camilla Mathiesen
FUNG. FRA 1. AUGUST 2018

AVDELINGER

KAMPFLYBASE
Olaf Dobloug

PROSJEKT OG AVHENDING
Marit Kristiansen
FUNG. FRA 1. NOVEMBER 2018

EIENDOMSFORVALTNING
David Halvorsen

RESSURSSENTER
Linn Rålien Westersø

ANSKAFFELSER
Astrid Hillestad
FUNG. FRA 1. NOVEMBER 2018

3

ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

Forsvarsbygg har utnyttet ressursene på en god måte og nådd effektiviseringskravet. Vi har forsinkelser i enkelte prosjekter i porteføljen, men ser effekt av tiltakene vi har satt i gang for å øke produksjonen. Porteføljen vurderes fortsatt ikke å være bærekraftig. Vi utvikler beredskapsplanverk som svarer ut Forsvarets behov, og har deltatt i Forsvarets øvelser. Vi har formidlet kunnskap om sikring av eiendom, bygg og anlegg til samfunnet og levert gode resultater på miljøvennlige løsninger.

Forsvarsbygg har god måloppnåelse på tre av fem mål i 2018. Dette er samme resultat som fjoråret.

SAMLET VURDERING

RESSURSBRUK

I 2018 omsatte vi for 9,6 milliarder kroner. Dette er en økning på 0,9 milliarder kroner fra 2017, og skyldes økte salgs- og leieinntekter. Midlene er brukt målrettet på eiendom, bygg og anlegg som understøtter Forsvarets operativ evne og beredskap. For 2018 har vi hatt en økning i driftskostnadene på 1,1 millioner kroner, som skyldes økt driftsaktivitet.

Driftskostnadene fordelt etter innsatsfaktor viser at vare- og tjenestekjøp utgjorde 71 prosent av de totale driftskostnadene i 2018. Dette er en marginal økning fra 2017. Andelen av de samlede lønnskostnader var 12 prosent. Andre kostnader utgjorde 3 prosent en liten nedgang fra forrige år. Avskrivningene på varige driftsmidler var på totalt 14 prosent og viser en liten økning fra 2017.

REGNSKAPET

Etter kontantprinsippet viser de økonomiske resultatene en mindretgift på driftskapitlene på 1,9 prosent og en mindre-utgift på investeringskapitlene på 8,4 prosent. Samlet sett er dette et godt resultat. Effektiviseringskravene for 2018 ble innfridd.

MILJØ

Forsvarsbygg har i flere år jobbet aktivt for å bidra til et bedre miljø. Kontroll på årlig forbruksvekst og redusert energibruk har i 2018 gitt en besparelse på 3,8 prosent eller cirka 23 GWh sammenlignet med drift uten energi-økonomiserende tiltak. Effekten er oppnådd gjennom energioppfølging i eksisterende bygg.

Forsvarsbygg har siden tidlig på 2000-tallet arbeidet for å fase ut fossilt brensel til oppvarming av bygningsmasse. Ved utgangen av 2018 er andel fossilt brensel redusert til 2,8 prosent av total energibruk. Andelen bruk av fornybar energi øker gradvis og utgjør 17,8 prosent av total energibruk.

EFFEKT FOR FORSVARSSEKTOREN OG SAMFUNNET

I 2018 ferdigstilte vi 19 investeringsprosjekter av i alt 365 pågående prosjekter i ulike faser. Gjennom deltagelse i NATO-øvelsen Trident Juncture 2018 har vi vist at vi kan støtte Forsvaret i en eventuell krise og krig.

Videre etablering av ny kampflybase på Ørland, oppstart av fremskutt base for kampfly og nye maritime patruljefly på Evenes, forprosjekt for infrastruktur og vedlikeholds-fasiliteter for Norges nye ubåter på Haakonsvern var prioriterte prosjekter for understøttelse av operativ evne og beredskap.

Vi har utført vedlikehold på bygningsmassen og prioritert EBA som videreføres i Forsvarets fremtidige basestruktur, og som har stor betydning for sektorens samlede operative evne og beredskap. Vi bidrar til å skape nytt liv på historisk grunn ved å legge til rette for aktivitet på de nasjonale festningsverkene. Festningene ble i 2018 besøkt av 4,1 millioner mennesker, en økning på 300 000 fra året før.

Vi avhender eiendom Forsvaret ikke lengre skal benytte. Gjennom salg og miljøsanering bidrar vi til å transformere tidligere militære eiendommer til ny sivil bruk. Etter at kostnader til rivning, sikring og miljøsanering er trukket fra, leverte vi omlag 517 millioner kroner tilbake til forsvars-budsjettene til bruk for høyere prioriterte formål i sektoren. Avhending av overflødig eiendom bidrar også til å redusere forsvarsektorens samlede driftskostnader til eiendom, bygg og anlegg.

Vår tilstedeværelse over store deler av landet, gjør oss til en viktig bidragsyter for både lokal og nasjonal sysselsetting. Forsvarsbygg har inngått samarbeidsavtale med Skatte-etaten, hvor formålet er å utveksle opplysninger som bidrar til at Forsvarsbygg som oppdragsgiver har leverandører og underleverandører som opptrer i samsvar med norsk skatte- og avgiftslovgivning.

Forsvarsbygg har arbeidet videre med å bygge en kultur for kontinuerlig forbedring, hvor digitalisering er et ledd i forbedringsarbeidet. Målet er å øke kvaliteten på leveransene våre til Forsvaret, redusere kostnader og frigjøre ressurser til høyere prioriterte oppgaver i forsvarssektoren.

FORSVARSBYGGGS MÅLBILDE

- God
- Akseptabel
- Ikke akseptabel
- Sikkerhetsgradert

LEVERANSER

L1

Understøtte forsvarssektorens operative evne og beredskap

L2

Langsiktig videreutvikling av eiendomsporteføljen

L3

God forvaltning av forsvarssektorens EBA

ØKONOMI

Ø1

Målrettet og effektiv anvendelse av midler

INTERNE PROSESSER

I1

Kontinuerlig forbedring og effektivisering

MÅL L1

Understøtte forsvarssektorens operative evne og beredskap

Forsvarsbygg skal understøtte Forsvarets operative evne og beredskap i tråd med de krav som til enhver tid stilles gjennom sektorens instruksjoner og retningslinjer innenfor området. Forsvarsbygg skal sørge for at etatens understøttelse av Forsvarets operative evne og beredskap inngår som en integrert del av Forsvarsbyggs virksomhetsstyring.

Forsvarsbygg skal ha oppdaterte beredskapsplaner og gjennomføre relevante beredskapsforberedelser med grunnlag i definerte oppgaver, slik at etaten har en fullt ut tilfredsstillende beredskap. Forsvarsbygg skal delta aktivt i beredskapsøvelser i tråd med forsvarssektorens behov. Det skal videre gis prioritet til aktivitet som støtter nasjonal og alliert operativ planlegging samt etter oppdrag støtte forsvarssektoren og sivile myndigheters arbeid innenfor sikkerhet med vekt på beskyttelse og sikring av eiendom, bygg og anlegg. Forsvarsbygg skal på oppdrag støtte Forsvaret og øvrige etater i arbeidet med å lage en helhetlig oversikt over status for beskyttelsestiltak, samt implementere og/eller bidra til å implementere tiltak for deres skjermingsverdige objekter. Vurdering av måloppnåelse baseres på en

helhetlig vurdering av Forsvarsbyggs evne til å løse oppdrag i tråd med definerte krav.

SAMLET VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Deler av rapporteringen på dette målet er sikkerhetsgradert. Det er derfor kun et ugradert utdrag som presenteres gjennom årsrapporten.

Under forberedelsen til og gjennomføringen av NATO-øvelsen Trident Juncture fikk Forsvarsbygg prøvd sin kapasitet til å understøtte Forsvarets operative evne også i krisesituasjoner. Erfaringer og tilbakemeldinger etter øvelsen viser at planverket vårt fungerer slik det er tiltenkt, og at vi har etablert en struktur som er egnet og hensiktsmessig for å ivareta rollen vår som beredskapsaktør.

Vi har i løpet av 2018 gjennomført fortifikatoriske kontroller av prioriterte operative anlegg i henhold til planen. Objektivsikkerhetsarbeidet er pågående og rapporteres tertialvis til Forsvarsdepartementet.

Styring av informasjonssikkerhet inngår som en integrert del av virksomhetens styringssystem, både på strategisk og operativt nivå. På strategisk nivå er risiko- og sårbarhetsanalyser sentrale aktiviteter for å vedlikeholde nødvendig konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet av informasjon. Vi gjennomfører jevnlig sikkerhetsrevisjoner.

Arbeid med å opprettholde en effektiv sikkerhetskultur er en løpende aktivitet, og vi jobber kontinuerlig med å sikre tilstrekkelig fokus og bevissthet hos ledere og medarbeidere i organisasjonen. Innføring i forebyggende sikkerhet er en del av medarbeidernes grunnopplæring, og under Nasjonal sikkerhetsmåned gjennomførte vi en nanolæring for alle medarbeidere. Forsvarsbygg har i 2018 startet arbeidet med å justere sikkerhetsorganisasjon for å legge til rette for mer effektiv styring av fagområdet.

Ny sikkerhetslov fra 2019 krever noe tilpasning av virksomhetens overordnede sikkerhetsstyring, og vi har i løpet av året startet arbeidet med å implementere nytt regelverk på tvers av organisasjonen.

Gjennom året har Forsvarsbygg hatt et godt samarbeid med Forsvaret om leveranseavtaler for styrkeoppbygging.

RESULTATKRAV

L1.1 Beredskap for å understøtte forsvarssektorens operative evne

Forsvarsbygg skal oppfylle kravene til styrkestruktur, komplett operativ organisasjonsplan, operativt planverk, hovedplan og enhetsplan, samt beredskapskrav og klartider.

AMBISJON 2018

Hensikten med parameteren er å kvalitativt måle vår evne til å bidra til forsvarssektorens operative evne og beredskap.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen rapporteres ikke i årsrapporten da informasjonen anses å være skjermingsverdig.

Styringsparameter L1.1	2018	2017
Beredskap for å understøtte forsvarssektorens operative evne	N/A	N/A

L1.2 Evne til å understøtte forsvarssektorens objektsikkerhet

Vi skal støtte Forsvaret og øvrige etater i forsvarssektoren for å ivareta sikkerhetslovens krav til sikring av skjermingsverdige objekter. Det innebærer å lage en helhetlig oversikt over status for permanente sikringstiltak i etterkant av oppdrag, og å planlegge og etablere ytterligere sikrings-tiltak for virksomhetenes skjermingsverdige objekter i henhold til sikkerhetslovens krav.

AMBISJON 2018

Vi skal ha kapasitet og kompetanse til å levere tilstrekkelige tjenester på de oppdrag som mottas.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen rapporteres ikke i årsrapporten da informasjonen anses å være skjermingsverdig.

Styringsparameter L1.2	2018	2017
Evne til å understøtte forsvarssektorens objektsikkerhet	N/A	N/A

MÅL L2

Langsiktig videreutvikling av eiendomsporteføljen

Vi skal understøtte en bærekraftig og kostnadseffektiv utvikling av Forsvaret ved at eiendomsporteføljen er i henhold til vedtatt struktur i IVB LTP 2017-2020. Mot 2020 skal vi effektivisere og tilpasse eiendomsporteføljen i tråd med strukturutviklinger i iverksettingsbrevet.

Det innebærer å utarbeide gode planer, gjennomføre kostnads-effektive investeringer samt avhende utrangert EBA inkludert rivning og miljøoppdydding. Forsvarsbygg skal være en god rådgiver for sektoren i valg av EBA-løsninger. Vi skal bidra til å utvikle og tilpasse eiendommene til sektorens endrede behov ved å tilby nøkterne og fleksible løsninger. Måloppnåelsen baseres på en helhetlig vurdering av Forsvarsbyggs evne til planlegging, rådgivning og gjennomføring av besluttede investerings- og avhendingsprosjekter.

SAMLET VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Vi leverer akseptabelt på målet i 2018.

Vi overleverte 19 byggeprosjekter til Forsvaret i løpet av året, og ferdigstilte 57 beslutningsgrunnlag, med en samlet kostnadsverdi på 9,4 milliarder kroner. Forsvarsbygg har forsinkelser i enkelte prosjekter i porteføljen, og har satt i gang tiltak for å øke produksjonen. Vi har økt grunnbemanningen og innleie av ressurser, omorganisert seksjonen for tidligfase, samlet og gruppert prosjekter i programmer og bedret risikostyringen på porteføljenivå. Tiltakene har gitt effekt, og vil gjøre oss i stand til å levere bedre i årene fremover.

På plan- og rådgiversiden har vi støttet Forsvarsdepartementet og Forsvaret med vurderinger knyttet til alliert øving og trening i Indre Troms og utredning knyttet til EBA-behov på Rena og Indre Troms. Vi leverte grunnlagsdokumentet til helhetlig EBA-plan, og er nå i gang med videreutviklingen av denne. Vi er også i gang med å utarbeide en mulighetsstudie for garnison Porsanger, og har utarbeidet leirplaner for Rygge, Værnes, Haakonvern og Lutvann.

Forsvarsbygg har et ansvar for at Forsvarets arealbruksinteresser blir ivaretatt i sivil arealplanlegging. I tillegg til

at vi har behandlet et betydelig antall reguleringsplaner og nabovarsler, håndterte vi i 2018 om lag 600 innkommende sivile arealplansaker, herunder kommuneplaner, vindkraftsaker og verneplaner.

INVESTERINGSPROSJEKTER: ØRLAND OG EVENES

Kampflybasen på Ørland er vårt største utviklingsprosjekt noensinne. Ny kampflybase på Ørland har stått for den største andelen av omsetningen, der vi i all hovedsak er i rute med utbyggingen. I 2018 ferdigstilte og overleverte vi blant annet vedlikeholdsbygget for nye kampfly og nye befalskvarter til Forsvaret.

Vi har jobbet aktiv med innlønnsaker og støyreducerende tiltak på Ørlandet i løpet av året. I rød støysone er 102 av 176 boliger innløst. I landbruket er det forhandlet med 22 av 33 gårdbrukere. I gul støysone har vi befart 1259 boliger, og 748 rapporter er utarbeidet. Ved utgangen av 2018 var 344 boliger i prosess, og det er gjennomført støyreducerende tiltak på 400 boliger. Støytiltak på ferieboliger skal også gjennomføres. Vi prioriterer god oppfølging og informasjon til de berørte høyt.

På Evenes er vi godt i gang med planleggingen av EBA for mottak av nye maritime patruljefly (MPA) og fremskutt base for nye kampfly. Vi har overlevert forprosjekt for MPA til Forsvarsdepartementet, og ekstern kvalitetssikring pågår. I 2018 har vi også utarbeidet en statlig reguleringsplan for Evenes, som skal sendes på høring første kvartal 2019. Utredningsprosessen er gjennomført i samråd med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), og er den første statlige reguleringsplanen for Forsvaret.

INVESTERINGSPROSJEKT: UBÅT

Vi leverte forprosjekt for EBA-prosjektet til nye ubåter i 2018. Haakonvern skal ta imot nye ubåter fra 2025/2026, og før de nye ubåtene ankommer, skal EBA-fasiliteter være operative.

INVESTERINGSPROSJEKT: SKJERMINGSVERDIGE OBJEKTET (SVO)

Forsvarsbygg prioriterer sikring av skjermingsverdige objekter (SVO). I 2018 har vi jobbet strukturert for å imøtekomme Forsvarsdepartementets krav.

INVESTERINGSPROSJEKT: ENØK OG UTFASING FOSSILT BRENSSEL

Forsvarsbygg har siden tidlig på 2000-tallet jobbet med å fase ut bruk av fossilt brensel til oppvarming av bygg og anlegg til fordel for mer miljøvennlige løsninger. I 2018 har vi satt i drift syv nye anlegg, som bidrar til redusert forbruk av fossil fyringsolje. Vi har i all hovedsak nådd produksjonsmålet for 2018, men vil ikke nå målsettingen om å fase ut all mineralolje til oppvarming innen 1. januar 2020. Dette skyldes at det blant annet er betydelige oppgraderingsbehov på infrastruktur på Rygge, Haakonvern, Værnes og Evenes. Vi planlegger å være ferdig innen utgangen av 2021.

ØVRIGE INVESTERINGSPROSJEKTER

Forsvarsbygg håndterer en stor portefølje med investeringsprosjekter med varierende størrelse og kompleksitet. Investeringsporteføljen besto av om lag 365 prosjekter i 2018. Vi ser at standardiserte løsninger får ned kostnadene i prosjektene, men at kompleksitet og sikkerhetskrav drar opp kostnadene i andre prosjekter.

Planlagt komponentutskifting er gjennomført, og er et viktig tiltak for å opprettholde verdiene i porteføljen. Rammen var i 2018 på 190 millioner kroner, og gjennomføringsgraden var på 93 prosent.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen har medført at vi i hele virksomheten har økt ressursinnsatsen mot prosjektsikkerhet, graderte anskaffelser og prosjektsikkerhetsstyring. Behovet er økende, og er derfor et viktig satsingsområde fremover.

AVHENDINGSPROSJEKTER

Avhendingsvirksomheten har levert et godt resultat i 2018. Vi har solgt EBA som Forsvaret ikke lenger har behov for, for totalt 680 millioner kroner, der salg av grunnarealet på Flesland flyplass til Avinor sto for den klart største inntekten. Om lag 25 prosent av inntekten ble benyttet til å finansiere rive-, sanerings- og oppryddingsprosjekter. I den kommende fireårsperioden ser vi at salgsinntekten vil falle markant grunnet lavere utrangering og færre salgsobjekter med høy salgsverdi.

RESULTATKRAV

SP L2.1 Effekt av komponentutskifting

Formålet med styringsparameteren er å måle at effekten av komponentutskifting i sektorens bygg og anlegg gir bedret teknisk tilstandsgrad på en kostnadseffektiv måte.

AMBISJON 2018

Under 150 kroner i gjennomsnittskostnad/kvadratmeter per 0,01 forbedret teknisk tilstandsgrad for samtlige bygg, hvor det er gjennomført komponentutskiftingstiltak.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen er god.

Styringsparameter L2.1	2018	2017
Gjennomsnittskostnad/kvadratmeter per 0,01 forbedret teknisk tilstandsgrad	88 kr/kvm	127 kr/kvm

SP L2.2 Usikkerhetsstyring investering P50

Hensikten er å måle at det er tilstrekkelig samsvar mellom beregnet sannsynlighet for prosjektkostnad og virkelig prosjektkostnad (sluttkostnad), og om det er tilstrekkelig kontroll med usikkerhetsstyringen i prosjektene.

AMBISJON 2018

Forsvarsbygg skal ha en god beregnet usikkerhetsspredning. Prosentandelen av ferdigstilte prosjekter, som er gjennomført innenfor opprinnelig P50 i forprosjektet, skal ligge mellom 45 og 55 prosent.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen er akseptabel.

Styringsparameter L2.2	2018	2017
Prosentandelen av ferdigstilte prosjekter som er gjennomført innenfor opprinnelig P50 i forprosjektet	58 %	47 %

SP L2.3 Investeringskostnader per kvm

Forsvarsbygg skal planlegge og ferdigstille bygg med nøktern standard og tilfredsstillende kvalitet til riktig kostnad.

AMBISJON 2018

Redusere kostnadene med 3 prosent (5 prosent innen 2020).

RESULTAT 2018

Måloppnåelse er god.

Styringsparameter L2.3	2018	2017
Kostadene i investeringsprosjektene skal reduseres for definerte byggkategorier	-3 %	8 % (kun ett prosjekt i utvalget)

Måles i forhold til beste praksis (egne referansepriser) på tidligere gjennomførte investeringsprosjekter.

SP L2.4 Andel generelle kostnader

Vurdering av gjennomsnittlig kostnad for gjennomføringskostnader i de terminerte prosjektene samlet og rapportere dem som andel av investeringsprosjektene totalt kostnad basert på kostnadsoppstilling i henhold til Norsk Standard (NS3451).

AMBISJON 2018

Generelle kostnader skal ikke overstige 19 prosent av totale prosjektkostnader.

RESULTAT 2018

Måloppnåelse er ikke akseptabel.

Styringsparameter L2.4	2018	2017
Generelle kostnader skal ikke overstige 19 prosent av totale prosjektkostnader.	24 %	21 %

SP L2.5 Utfasing av fossil olje innen 2020

Måleparameteren er kubikkmeter fossil fyringsolje forbrukt i forsvarssektoren per kalenderår. Estimert forbruk i 2015 var 3 840 kubikkmeter. All bruk av fossil fyringsolje skal være utfaset innen 1. januar 2020. Fossil fyringsolje til grunnlast skal være utfaset innen 31. desember 2018.

AMBISJON 2018

Forbruket skal reduseres til 2 000 kubikkmeter innkjøpt mengde fossil fyringsolje.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen er akseptabel.

Styringsparameter L2.5	2018	2017
Reduksjon av fossil fyringsolje	2050 m ³	2514 m ³

God forvaltning av forsvarssektorens EBA

Vi ivaretar verdiene i eiendomsporteføljen. Dette innebærer opprettholdelse av bruksverdi, økonomisk verdi og verneverdi med prioritet på bruksverdi for Forsvaret. Eiendomsforvaltningens overordnede mål er at all ressursbruk skal resultere i funksjonell EBA som tilfredsstillende brukernes behov innenfor best mulig totaløkonomi i forsvarssektoren. Mot 2020 skal vi sikre bærekraftig og kostnadseffektiv ivaretagelse av forsvarssektorens EBA gjennom en langsiktig verdibevarende forvaltning av eiendomsporteføljen. Ressursinnsatsen skal sikre ivaretagelse av lovpålagte krav for hele porteføljen og prioriteres mot bruksverdi på baser som skal videreføres. Vi skal gi råd, utarbeide planer og gjennomføre tiltak som sikrer optimal ressursutnyttelse. Vurdering av måloppnåelse baseres på en helhetlig vurdering av vår evne til planlegging, rådgivning og gjennomføring av tiltak som sikrer optimal ressursutnyttelse for at bruksverdi for forsvarssektoren opprettholdes og at lovpålagte krav ivaretas.

SAMLET VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Vi leverer godt på målet i 2018.

Forsvarsbygg prioriterer tilgjengelige vedlikeholdsmidler til operativ EBA. I 2018 har vi gjennomført vedlikehold på EBA-porteføljen for om lag 0,5 milliarder kroner. 75 prosent av midlene har gått til planlagte vedlikeholdstiltak. Året har vært preget av en større andel ikke planlagte tiltak som følge av oppduggende hendelser og betydelige leveranser til NATO-øvelsen Trident Juncture. Vi har gjennom om-prioriteringer utnyttet ressursene optimalt.

Vi har gjennomført tilstandsregistreringer som planlagt i 2018. Alle tilstandsgrader er oppdatert etter gjennomførte vedlikeholdstiltak. Tilstandsgraden har hatt en negativ utvikling de senere årene, og vi forventer ingen forbedring av tilstanden på porteføljenivå for 2019. Alderen på dagens EBA gjør at vi de neste ti årene står foran et betydelig behov for fornying.

ALLMEN VERNEPLIKT

Forsvarsbygg har også i 2018 hatt stor fokus på å tilrettelegge for allmenn verneplikt innenfor tildelte rammer på 10 millioner kroner. Tildelte midler har i år gitt tre kaserner på Haakonvern, Porsangmoen og Sørreisa nye dusj- og toalettløsninger, mens det på Setermoen ble utplassert flere toaletter i skytefeltene. Vi har i samarbeid med Forsvaret prioritert og planlagt tiltak for 2019.

FESTNINGENE

4,1 millioner besøkte festningene i 2018. Dette er ny publikumsrekord, og gjør festningene våre til noen av Norges mest besøkte reisemål. Vi har et mål om å øke verdiskapningen på den enkelte festning for å oppnå større grad av selvfinansiering. 1. mai 2018 integrerte vi derfor festningene i den ordinære driftsorganisasjonen vår, samtidig som vi jobber med forretnings- og destinasjonsutvikling av den enkelte festning.

ENERGI

Energiledelse består av tekniske tiltak, energioppfølging på drift av tekniske systemer, samt rådgivning om brukeratferd, som bidrar til lavere energibruk. Resultatene for året viser at forsvarssektoren har redusert energibruken med 3,8 prosent, sammenlignet med den antatte utviklingen uten energiøkonomiserende tiltak. Dette tilsvarer om lag 23 GWh. Utviklingen i energibransjen viser at effektledet i nettleien utgjør en stadig større del av energikostnadene. Dette fører til at nettkostnadene inklusive avgifter er omtrent på samme nivå som energikostnadene. I 2018 startet vi derfor en konseptutredning for å vurdere potensialet for reduksjon av nettkostnadene.

TELELOSJI

Telelosji innebærer alle former for plassering av elektronisk utstyr for kommunikasjon eller distribusjon av data- og telekommunikasjon, samt radio/TV-signaler fra kommersielle aktører på Forsvarets eiendommer. Forsvarsdepartementet har utarbeidet nye føringer ved behandling av søknader om telelosji. I 2018 har vi revidert og inngått nye avtaler med sivile leverandører av data- og telekommunikasjon.

RESULTATKRAV

L3.1 Gjennomføre planmessig vedlikehold

Parameteren måler hvor stor andel av vedlikeholdsmidler som er benyttet til planlagt vedlikehold i forhold til totalt tilgjengelige vedlikeholdsmidler (regnskapstall).

AMBISJON 2018

Vi skal sikre at minimum 80 prosent av de totale vedlikeholdsinntektene i husleien går til planlagt vedlikehold av bygg og anlegg.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen er akseptabel.

Styringsparameter L3.1	2018	2017	2016
Andel gjennomført planmessig vedlikehold	75 %	82 %	94 %

Tallene for 2016 hadde et annet beregningsgrunnlag enn 2017. Resultatene var dog bedre enn ambisjonen.

L3.2 Effektiv EBA-utnyttelse i sektoren

Parameteren måler hvor stor andel av den totale bygg- og anleggsporteføljen som ikke er utleid i forhold total forvaltet portefølje.

AMBISJON 2018

Vi skal følge opp at de byggene, eiendommer og anlegg som sektoren disponerer, i så stor grad som mulig, er i bruk – eller blir raskt avhendet. Kravet er mindre enn 4,5 prosent.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen er akseptabel.

Styringsparameter L3.2	2018	2017	2016
Totalt ikke utleibart areal 2017	5,1 %	5,6 %	8,5 %

Beregnes slik: Antall kvadratmeter forvaltet uten leieinntekter/ total antall kvm forvaltet i sektoren * 100 prosent.

MÅL Ø1

Målrettet og effektiv anvendelse av midler

Forsvarsbygg skal ha god økonomistyring i et årlig og flerårig perspektiv slik at tildelte midler anvendes nøkternt og effektivt i tråd med forutsetningene i IVB LTP2017–2020. Forsvarsbygg skal optimalisere driften og sørge for best mulig utnyttelse av tilgjengelige ressurser, basert på nøkternhet i et helhetlig perspektiv. Forsvarsbygg skal ha oversikt over konsekvensene av budsjettbalanserende tiltak og komme med forslag til tiltak og prioriteringer, herunder

om tiltakene er midlertidige eller varige. Forsvarsbygg skal bidra med effektiviseringstiltak og sørge for å ta ut sin del av gevinstpotensialet som et ledd i å finansiere forsvarssektorens langtidspan. Vurderingen av måloppnåelse baseres på en helhetlig vurdering av Forsvarsbyggs økonomiske resultat og samlede leveranser. God styring og kontroll samt evnen til å oppnå forventet årsresultat skal vektlegges i vurderingen.

SAMLET VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Vi leverer godt på målet i 2018.

Forsvarsbygg avlegger regnskap etter to finansielle rammeverk: Kontantregnskap etter statsregnskapets bestemmelser og periodisert virksomhetsregnskap etter statlige regnskapsstandarder (SRS). Forsvarsbyggs måloppnåelse er basert på kontantregnskapet, og er delt inn i styringsparameter for årsresultat på drift og årsresultat på investering og avhending.

Det periodiserte virksomhetsregnskapet for 2018 viser et overskudd på 541 millioner kroner, som er noe høyere enn budsjett. Hoveddelen av driftsresultatet gjelder nettoresultat knyttet til salg av eiendom, bygg og anlegg.

Driftsutgiftene til Forsvarsbygg var i 2018 høyere enn driftsinntektene, og årsresultatet endte med en merutgift på 215 millioner kroner. Dette er 81 millioner kroner bedre enn tillatt merutgift på 296 millioner kroner for 2018, og Forsvarsbyggs måloppnåelse for årsresultatet på drift er god.

Måloppnåelsen for årsresultat på investering og avhending er sammensatt av tre poster: Utgifter til investeringer, kampflybaseprosjektet på Ørland og inntekter på avhending (netto salg av eiendom, bygg og anlegg) gjennom året. Forsvarsbygg hadde en mindretgift på investeringer i 2018, som i hovedsak forklares av forsinkelser og periodiseringsavvik. Dette skyldes forhold vi i liten grad har kunnet påvirke. Vi vurderer derfor måloppnåelsen som god, selv om mindretgiften ikke er innenfor målkravet. Ubrukte midler overføres til 2019. Kampflybaseprosjektet har levert i henhold til tilgjengelige rammer, hvor Ørland har hatt den største andelen av omsetningen, og er innenfor målkravet. Avhendingsvirksomhetens nettoresultat for salg av eiendom, bygg og anlegg var i 2018 innenfor målkravet. Samlet mindretgift utgjør 255 millioner kroner, og måloppnåelsen for de tre postene er derfor ikke akseptabel.

Forsvarsbygg må, som leverandør i forsvarssektoren, kontinuerlig tilpasse tjenestene og kostnadene våre til etterspørselen fra Forsvaret og andre kunder og oppdragsgivere. Forsvarsbygg har derfor høyt fokus på forbedrings- og effektiviseringstiltak. Innen utgangen av langtidspanen 2017-2020 er Forsvarsbygg gitt et krav om å effektivisere for til sammen 253,7 millioner kroner i årlige besparelser.

Forsvarsbygg har fortsatt arbeidet med identifiserte tiltak i programmet for gevinstrealisering, som vi etablerte i 2017. Programmet ble opprettet for å koordinere og målrette innsatsen som skal sikre at effektiviseringsgevinsten oppnås. Realiserte gevinster skal være varige og kunne omprioriteres til høyere prioriterte formål i forsvarssektoren. For 2018 har Forsvarsbygg levert godt over målkravet til effektivisering.

RESULTATKRAV

Ø1.1 Årsresultat drift (kontantregnskap)

Forsvarsbygg skal ha målrettet og effektiv anvendelse av midler ved å måle prosentvis avvik mellom tildeling og forventet forbruk innenfor drift.

AMBISJON 2018

Avviket fra rammen skal være mindre enn eller lik 2 prosent.

RESULTAT 2018

Måloppnåelse for driftsbevilgningen er god.

Styringsparameter Ø1.1	2018	2017
Kapittel 1710/4710, post 01		
– Forsvarsbyggs driftskapittel	1,91 %	0,3 %

Ø1.2 Årsresultat investering og avhending (kontantregnskap)

Forsvarsbygg skal ha målrettet og effektiv anvendelse av midler ved å måle avvik mellom tildeling og inntektskrav sett opp mot forventet forbruk og avhendingsinntekter.

AMBISJON 2018

Avviket fra rammen skal være mindre enn eller lik 2 prosent.

RESULTAT 2018

Måloppnåelse er samlet sett vurdert til ikke akseptabel.

Styringsparameter Ø1.1	2018	2017
Kapittel 4710, post 47	0,15 %	-0,1 %
– Salg av eiendom bygg og anlegg		
Kapittel 1710, post 45 – Innredning*	IA	20,5 %
Kapittel 1710, post 47 – Nybygg og anlegg	11,23 %	4,5 %
Kapittel 1761, post 47 – Kampflybase	0,39 %	2,99 %
Kapittel 1760, post 45 – Innredning	IA	41,4 %
Samlet tildeling	8,37 %	9,99 %

*Kapittel 1710 post 45 er inkludert i 1710/47 fra og med 2018

Ø1.3 Gevinstrealisering

Forsvarsbygg skal frigjøre minimum 253,7 millioner 2016-kroner i perioden 2017-2020, gjennom tiltak knyttet til effektivisering, i tråd med årlige resultatkrav.

AMBISJON 2018

Forsvarsbygg skal frigjøre minimum 60 millioner kroner ved utgangen av 2018.

RESULTAT 2018

Måloppnåelse for driftsbevilgningen er god.

Styringsparameter Ø1.3	2018 (akkumulert)	2017
Drift	49 mill.	7,7 mill.
Investering	50 mill.	47,6 mill.
Samlet gevinst	99 mill	55,3 mill.

Kontinuerlig forbedring og effektivisering

Vi skal ved systematisk og kontinuerlig forbedringsarbeid legge opp til effektivisering i alle ledd i virksomheten og medvirke til effektivisering i øvrige deler av forsvarssektoren. Frem mot 2020 skal besluttede effektiviseringstiltak gjennomføres og det skal etableres en systematisk tilnærming til kontinuerlig forbedring basert på sektorens felles metodikk. I arbeidet med kontinuerlig forbedring og effektivisering skal det spesielt legges vekt på å videreutvikle standardiserte løsninger og effektive ledelses-, stabs-, og støtteprosesser. Vi skal etablere og utøve kontinuerlig forbedring basert på en systematisk og helhetlig tilnærming i et sektorperspektiv. Realisering av igangsatte og identifisering av nye effektiviseringstiltak skal vektlegges.

SAMLET VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Vi leverer godt på målet i 2018.

Forsvarsbygg har i 2018 arbeidet videre med å bygge en kultur for kontinuerlig forbedring. Vi har tatt i bruk lean-metodikk til dette arbeidet, gjennom et internt program kalt Flyt. Vi har i løpet av året gjennomført flere kurs for nye Flyt-ambassadører. Vi har videreført lokale initiativ i den enkelte avdeling og seksjon, for å forsterke den ønskede kulturen der alle ansatte jobber kontinuerlig for å forbedre oppgavene og prosessene sine. Effekten har vært forbedringer i mange av arbeidsprosessene våre. Det også vært gjort et felles arbeid med å etablere en struktur for å identifisere forbedringsområder, og følge opp gjennomføringen av disse. Vi har blant annet etablert en digital forslagskasse, et felles verktøy for synliggjøring av pågående og gjennomført aktivitet, og en egen struktur for rapportering på gevinstrealisering.

I høst gjennomførte vi en vurdering av lean-modenhet i organisasjonen. Denne viste at mye er gjort i virksomheten vår de senere år, men at det samtidig er svært mye som gjenstår før vi er på ønsket nivå. Som et element i modenhetsvurderingen, satte vi oss også en ambisjonen for videre utvikling, og utarbeidet et veikart for videre implementering. Tiltakene blir gjennomført fra 2019.

Forsvarsbygg ser digitalisering i sammenheng med kontinuerlig forbedring. Digitalisering og bruk av digitale verktøy er ofte en forutsetning for å gjennomføre ønskede forbedringer. Forsvarsbygg har etablert et internt nettverk som arbeider med innovasjon og digitalisering. Flere digitaliseringsinitiativ er igangsatt innenfor investering, forvaltning og støtteprosesser. Forsvarsbygg har bidratt i arbeidet med å lage forsvarssektorens digitaliseringsstrategi, og samarbeider med Forsvarsdepartementet, Forsvaret, Forvarets forskningsinstitutt og Forsvarsmateriell om å identifisere relevante prosjekter. Vi har også hatt dialog om digitalisering med andre offentlige og private virksomheter.

RESULTATKRAV**SP 11.1 Kontinuerlig forbedring**

Resultatet vurderes etter evne til å identifisere nye forbedringstiltak, gjennomføre besluttede tiltak og understøtte og legge til rette for besluttede effektiviseringstiltak i øvrige deler av forsvarssektoren. Herunder også bidra til å identifisere nye effektiviseringstiltak i øvrige deler av sektoren. Det innebærer også en tydelig og kompetent ledelse og styring, lederforankring og formidling av arbeidet med gevinstrealisering og effektivisering.

AMBISJON 2018

Parameteren skal ha god måloppnåelse.

RESULTAT 2018

Måloppnåelsen er god.

Styringsparameter SP 11.1	2018
Kontinuerlig forbedring	God

I 2018 hadde Forsvarsbygg en brutto omsetning på 9,6 milliarder kroner og et driftsresultat av periodens aktiviteter på 0,5 milliarder kroner.

REDEGJØRELSE FOR RESSURSBRUK

Driftsresultat består i hovedsak av resultatkrav knyttet til netto avhendingsinntektene, som vi i sin helhet tilbakefører til Forsvarsdepartementet.

DRIFTSKOSTNADER

De totale driftskostnadene for 2018 var 9 033 millioner kroner. Dette er en økning på 1 148 millioner kroner fra 2017, og skyldes først og fremst økt driftsaktivitet. Vi har i samarbeid med Forsvaret prioritert og planlagt tiltak for 2019. Vi har i 2018 gjennomført investeringer på eiendom bygg og anlegg for totalt 2 650 millioner kroner, som balanseføres.

TOTALE DRIFTSKOSTNADER PER INNSATSAKTOR

Driftskostnadene fordelt etter innsatsfaktor viser at vare- og tjenestekjøp utgjorde 71 prosent av de totale driftskostnadene i 2018. Dette er en marginal økning fra 2017. Andelen av de samlede lønnskostnader var 12 prosent. Andre kostnader utgjorde 3 prosent en liten nedgang fra forrige år. Avskrivningene på varige driftsmidler var på totalt 14 prosent og viser en liten økning fra 2017.

TOTALT VARE- OG TJENESTEKJØP FORDELT PÅ KONTONIVÅ

Det er i 2018 utgiftsført kostnader på vare- og tjenestekjøp for totalt 6 404 millioner, hvorav 2 367 millioner er balanseført. Videre klassifisering av type varekjøp viser at 84 prosent av varekjøp var knyttet til fremmedytelse og underentreprise, 9 prosent til gjennomstrømningskostnader og 7 prosent til direkte kostnader på drift, hvorav innleie utgjør 53 prosent av disse. Alle vare- og tjenestekjøp blir bokført direkte på prosjektet i de ulike produktområdene.

TOTALE DRIFTSKOSTNADER PER PRODUKTOMRÅDE

Totalt driftskostnader har hatt en økning på 13 prosent fra 2017, fordelt på de ulike produktområdene. Totalt er det benyttet 3 541 millioner kroner til drift- og investeringsbevilgninger i 2018, en marginal økning fra 2017 på under 1 prosent. Oppdragsfinansierte kostnader har hatt en økning på 123 millioner kroner, som følge av høyere oppdragsmengde utenfor sektoren. Totale kostnader knyttet til husleieavtalene for 2018 er på 2 627 millioner kroner. Dette er en liten økning fra 2017, og kan i hovedsak knyttes til høyere avskrivningskostnader.

I driftsåret 2018 har vi benyttet 990 millioner til forvaltning, drift og vedlikehold og utviklingskostnader av EBA. Forsyningskostnader utgjorde 10 prosent av de totale kostnadene, og består i hovedsak av gjennomstrømningskostnader, en økning på 20 prosent fra 2017. Tilleggstjenester utgjorde 14 prosent av de totale kostnadene, og har den største endringen fra 2017 med 40 prosent økning. Deler av økningen for forsyning og tilleggstjenester skyldes økte tilleggsleveranser i forbindelse med øvelsen Trident Juncture 2018. Totale driftskostnader forbundet med avhending utgjør 200 millioner kroner, en endring på 285 millioner kroner fra 2017. Årsaken til endringen skyldes nedskrivninger av solgt EBA i 2017. Driftskostnader forbundet med bolig og kvarter har mindre endringer sammenlignet med tidligere år og er i hovedsak relatert til gjennomstrømningskostnader.

VIRKSOMHETENS BEMANNINGSSITUASJON

ÅRSVERKSUTVIKLING

Ved utgangen av 2018 var det totalt 1 312 ansatte og 1 266 årsverk i Forsvarsbygg. Dette er en økning på 3,1 prosent fra 2017, og skyldes økt oppdragsmengde. Av de fast ansatte er 98,7 prosent sivile og 1,3 prosent militære. Av den totale arbeidsstokken er 5,1 prosent midlertidige stillinger, som i 2017. Forsvarsbygg ligger godt innenfor landsgjennomsnittet på 8,7 prosent i 2018 innenfor alle næringer. Vi ligger også under snittet for næring «offentlig administrasjon, forsvar og sosialforsikring» på 5,6 prosent. Midlertidige ansatte (uten pensjonister og timelønnede) er 3,2 prosent i 2018, en nedgang på 3,6 prosent fra fjoråret. Vi hadde en turnover på 9,0, mot 9,6 prosent i 2017.

SYKEFRAVÆR

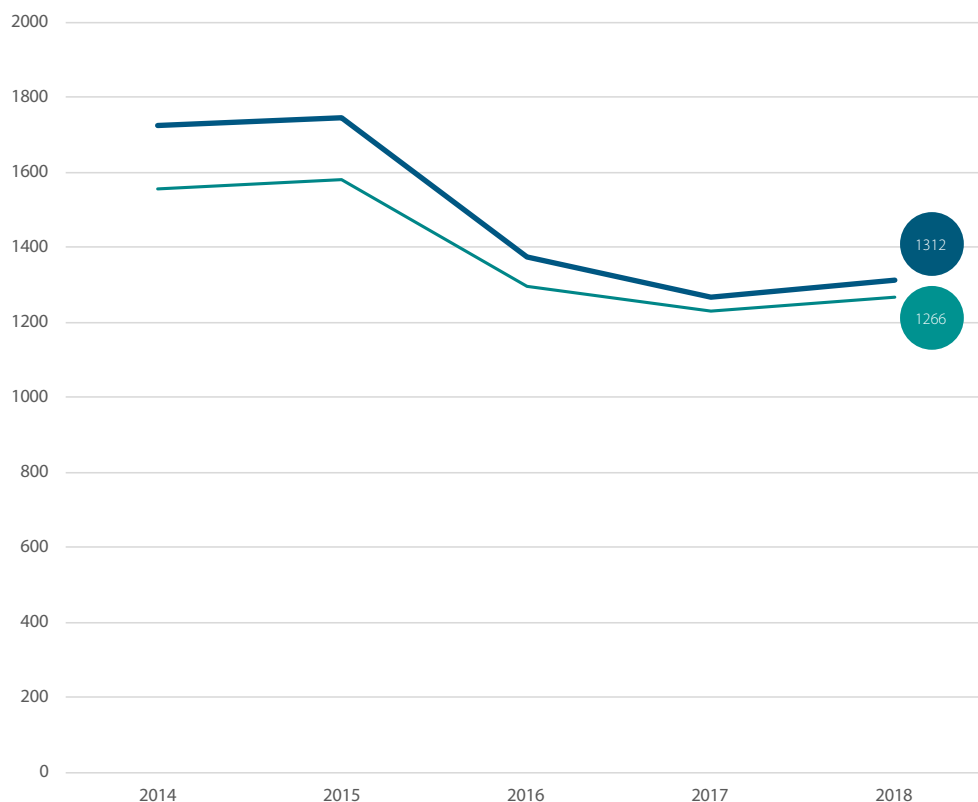
Sykefraværet i Forsvarsbygg endte i 2018 på 4,4 prosent, noe som er en reduksjon fra fjoråret på 4,6 prosent. Måltallet for sykefravær i Forsvarsbygg i 2018 var 5 prosent eller lavere.

De fire siste årene har Forsvarsbygg hatt en stabil nedgang i sykefraværet for hvert år, til tross for flere store omstillinger i samme periode. Vi har jobbet systematisk over tid med å utvikle gode sykefraværstrutiner, samt med opplæring av ledere i fraværsoppfølging, spesielt gjennom Forsvarsbygg sitt skreddersydde kurs i helse, miljø og sikkerhet.

ANTALL ANSATTE

- Antall ansatte
- Årsverk, inkludert pensjonister, sykevikarer og timelønnede

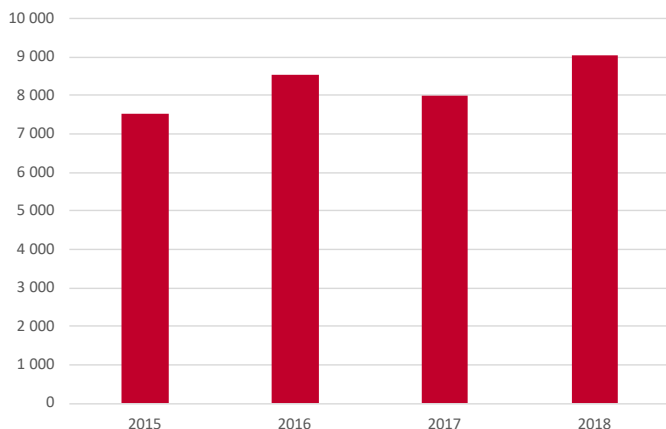
Ved utgangen av 2018 hadde Forsvarsbygg 1312 ansatte fordelt på 1266 årsverk.

	2018	2017	2016	2015	2014
Antall ansatte	1312	1266	1372	1745	1724
Årsverk	1266	1228	1297	1581	1556

TOTALE DRIFTSKOSTNADER I PERIODEN 2014–2018

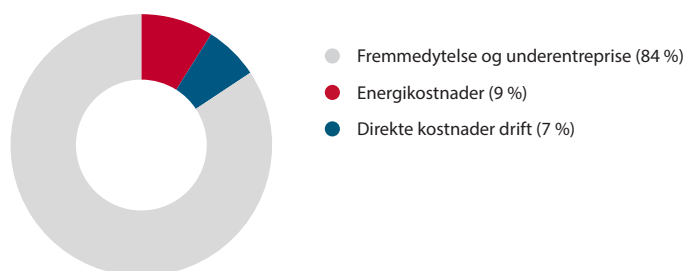
TALL I MILLIARDER

TOTALE DRIFTSKOSTNADER PER INNSATSAKTOR

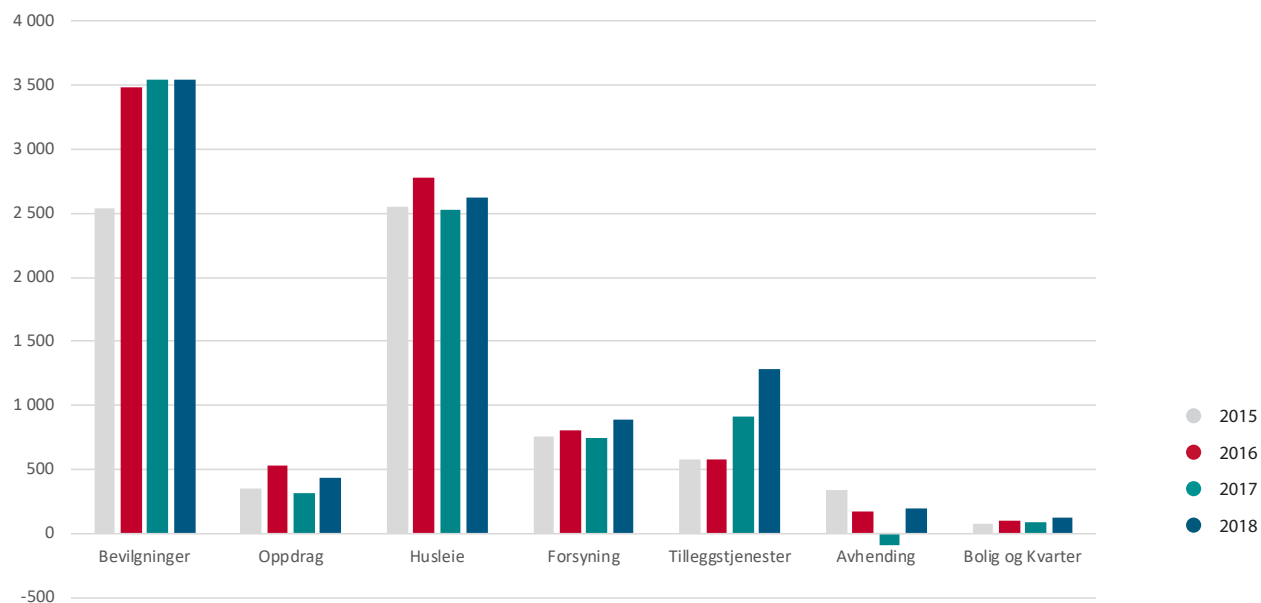
TOTALE VAREKJØP FORDELT PÅ KONTONIVÅ

TOTALE KOSTNADER PER PRODUKTOMRÅDE

BRUTTOTTALL INKLUDERT AVSKRIVNINGSKOSTNADER EBA OG AUU

TALL I MILLIARDER

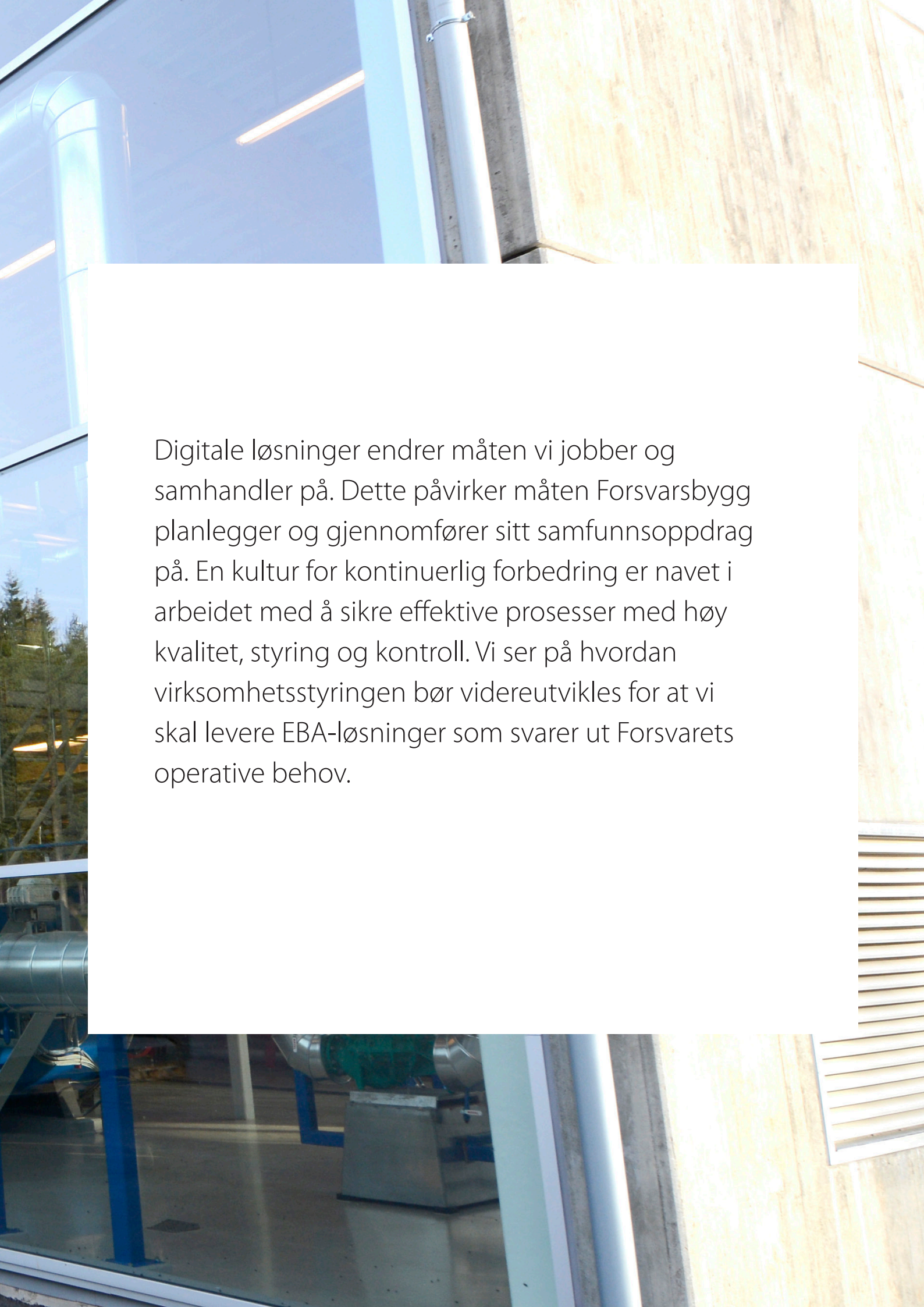

4

STYRING OG KONTROLL

Digitale løsninger endrer måten vi jobber og samhandler på. Dette påvirker måten Forsvarsbygg planlegger og gjennomfører sitt samfunnsoppdrag på. En kultur for kontinuerlig forbedring er navet i arbeidet med å sikre effektive prosesser med høy kvalitet, styring og kontroll. Vi ser på hvordan virksomhetsstyringen bør videreutvikles for at vi skal levere EBA-løsninger som svarer ut Forsvarets operative behov.

Vi har god styring og kontroll på virksomheten. Velfungerende økonomistyring er vesentlig for at vi håndterer disse utfordringene, samtidig som vi effektiviserer virksomheten. Mål-, resultat- og risikostyring tilpasses virksomhetens egenart og strategiske satsningsområder. Vi preges av et økende engasjement og forståelse for verdien av kontinuerlig forbedring. Erfaringer fra øvelsen Trident Juncture viser dessuten at vi er innrettet for å planlegge og gjennomføre øvelser sammen med Forsvaret på en god måte.

STYRINGSSYSTEM

Økonomimodellen vår er etablert og tilrettelagt for styring i både ett- og flerårig perspektiv. Vi har utviklet en egen metodikk for gevinstrealisering, som gir god oversikt over hvordan vi oppfyller de årlige kravene til effektivisering. Risikostyring er integrert i mål- og resultatstyringen vår, og vi er i ferd med å endre hvordan vi bruker risikovurderinger og analyse som beslutningsstøtte innenfor kjerne- og støtteprosessene våre.

Fokus på verdier, felles situasjonsforståelse og kultur for kontinuerlig forbedring, har gjennom året bidratt til oppmerksomhet og styrking av virksomhetsstyringen. Vi har benyttet organisatoriske justeringer som et strategisk virkemiddel for å legge til rette for bedre samhandling, tydeligere spesialisering og enklere styringslinjer. Gjennom en ny struktur for EBA-planlegging har vi styrket helhetsperspektivet vårt, og forbedret forutsetningene for en EBA-portefølje som er tilpasset de økonomiske rammene våre og Forsvarets behov over tid. Vi jobber systematisk med det leanbaserte Flyt-programmet vårt for å skape en ønsket internkultur, der vi kontinuerlig jobber med å forbedre prosessene våre. Vi forventer at dette vil øke kvaliteten på vår styring og kontroll, og bidra til at leveransene våre fortsetter å være kostnadseffektive og med høy kvalitet.

MÅL- OG RESULTATSTYRING

Forsvarsbyggs overordnede målbilde ligger fast i langtidsperioden 2017–2020. De strategiske satsningsområdene våre er knyttet til kampkraft og bærekraft, og inngår i styringen gjennom mål og styringsparametere. Sammenhengen mellom måloppnåelse, risiko og rapportering kommuniseres og følges opp på en systematisk og strukturert måte gjennom året.

I 2018 har vi sett effekt av tiltakene vi har iverksatt for å øke omsetningsevnen i investeringsvirksomheten. Vi har jobbet målrettet for å løse utfordringene, og innrettet styringen av porteføljen slik at vi raskere kan tilpasse oss endrede rammebetingelser. Endringer i økonomiske rammer vil kunne påvirke mål- og resultatoppnåelsen også i årene fremover. For å sikre måloppnåelse fremover er

det derfor viktig at vi fortsetter å jobbe systematisk med behovsavklaringer, kostnadsestimater og koordinering av planrammer, oppdrag og produksjonsplan.

RISIKOSTYRING OG INTERN KONTROLL

Risikostyring er et viktig strategisk verktøy innenfor alle deler av virksomheten. Vår årlige modenhetsvurdering viser at vi har god selvinnsikt og forståelse for styring og kontroll, og at virksomheten viser vilje til å adressere utfordringer og svakheter. Det er også gjennomført en modenhetsvurdering av IT-styringen som gir et tilsvarende inntrykk.

Vi oppdaterer risikobildet vårt hvert tertial, slik at vi tidlig kan identifisere og skape en felles forståelse av utfordringene virksomheten står overfor. I 2018 har vi startet et større arbeid med å modernisere den helhetlige risikostyringen vår i tråd med oppdaterte rammeverk. Vi endrer metodikk og tilrettelegger for økt bruk av digitale verktøy. Felles kriterier for vurdering av risiko og mer effektiv rapportering er iverksatt og gir tydeligere styringsinformasjon i investeringsprosjekter. Videre implementering vil være vesentlig for effektiv oppfølging av hele prosjektporteføljen, og forbedre vår overordnede virksomhetsstyring.

Mislighetsrisiko er en integrert del av risikostyringen. I 2018 har vi utviklet et nytt verktøy, som vil gjøre det enklere å fange opp og vurdere mislighetsrisiko og iverksette tiltak som en del av virksomhetens interne kontroll.

Vi benytter i økende grad tidligere erfaringer til å forbedre prosessene og gjennomføringsmodellene våre. Planlegging og organisering for å fremskaffe EBA på Garrison Porsangmoen frem mot 2025 er et direkte resultat av erfaringer fra tidligere store prosjekter. Vi vil også bruke resultatene fra evalueringen av øvelsen Trident Juncture i planleggingen og tilretteleggingen av neste store øvelse, Cold Response i 2020. Internrevisjonen har i sin overordnede uttalelse om styring og kontroll likevel påpekt at vi fortsatt har forbedringspotensial når det kommer til å omsette erfaringer til organisatorisk læring på en helhetlig og dokumentert måte.

RIKSREVISJONEN

Forsvarsbygg mottok rent revisjonsbrev fra Riksrevisjonen for regnskapsåret 2017. Vi har de tre siste årene levert regnskap uten vesentlige feil og mangler.

INTEGRITETSBYGGING

Vi jobber kontinuerlig med å vedlikeholde bevisstheten om vår rolle som bidragsyter til Forsvarets operative evne. Dette kommer til uttrykk gjennom strategiske satsningsområder, verdiene våre og tydelig intern og ekstern kommunikasjon.

Verdiene våre er i 2018 tatt inn i virksomhetsstyringen og har dannet grunnlaget for nye lederprinsipper.

Varslinger følges opp av linjeledelsen eller internrevisjonen. Det har vært en marginal økning i antall varslings saker i 2018, sammenliknet med tidligere år. Antallet er fortsatt svært lavt sett i forhold til organisasjonens størrelse. Vi har også i 2018 deltatt i sektorens nettverk for integritetsbygging, varslinger, risikostyring og internkontroll.

PORTEFØLJESTYRING

Vi har innrettet organisasjonen med en investeringsportefølje og en driftsportefølje. Innenfor investeringsvirksomheten har vi skilt ut porteføljestyring som et eget fagområde, og det er opprettet egne stillinger for oppfølging og analyse. Risikovurderinger av porteføljen og gruppering av prosjekter i større program er andre viktige tiltak. Vi er i gang med å videreutvikle våre digitale verktøy, som er viktig for å øke datakvaliteten og gi bedre styringsinformasjon innenfor porteføljene og på aggregert nivå.

SIKKERHET OG BEREDSKAP

Riksrevisjonen har gjennom forvaltningsrevisjon satt fokus på objektsikring, og vi jobber strukturert og helhetlig sammen med øvrige deler av forsvarssektoren for å følge opp rapporten i tråd med Stortingets ambisjoner.

Vi har med suksess gjennomført den årlige konferansen om sikring av bygg, og viderefører ambisjonen om at konferansen skal være Norges største faglige arena innenfor sikring av bygg og infrastruktur.

INFORMASJONSSIKKERHET

Styring av informasjonssikkerhet inngår som en del av virksomhetens styringssystem. Risiko- og sårbarhetsanalyser er sentrale aktiviteter for å vedlikeholde nødvendig konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet av informasjon. Sikkerhetskulturen i virksomheten vedlikeholdes gjennom kontinuerlig opplæring og bevisstgjøring hos ledere og medarbeidere. Vi har i 2018 etablert et rammeverk for å etterleve det nye regelverket for personvern (GDPR). Arbeidet understøttes av felles opplæring og bevisstgjøring rundt virkningene av regelverket. Sektoren samarbeider om tilrettelegging for det nye regelverket, blant annet gjennom felles personvernombud for Forsvarsmateriell og Forsvarsbygg. Ny sikkerhetslov krever tilpasning av virksomhetens overordnede sikkerhetsstyring. Dette vil vi implementere i 2019.

INKLUDERING I ARBEIDSLIVET

Forsvarsbygg er en IA-bedrift (inkluderende arbeidsliv), og jobber aktivt med IA-avtalens tre delmål om å redusere sykefravær, øke sysselsetningen av personer med nedsatt funksjonsevne og øke andelen seniorer som står lenger i jobb. Gjennom dette arbeidet har vi iverksatt tiltak som også omfattes av regjeringens inkluderingsdugnad for å øke sysselsetningen av personer med nedsatt funksjonsevne. Vi oppfordrer kandidater med nedsatt funksjonsevne til å søke i alle utlysningstekster, og kandidater med tilretteleggingsbehov har anledning til å krysse av for nedsatt funksjonsevne i søknadsprosessen. Vi har en policy om at kvalifiserte kandidater med nedsatt funksjonsevne blir innkalt til intervju. Vi har også tilpasset intervjuguiden vår, slik at vi tar opp behov for tilrettelegging som et fast punkt i intervjuene av kandidater.

I siste halvår av 2018 ble det ikke rekruttert noen kandidater med nedsatt funksjonsevne eller med hull i CV-en. Forsvarsbygg hadde i 2018 fem personer sysselsatt gjennom NAV arbeidsmarkedstiltak.

DUGNAD FOR ARBEIDSLIVSKRIMINALITET

Forsvarsbygg tar en aktiv rolle i bekjempelse av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Vi har seriøsitetsskrav i kontraktene våre, som er basert på de omforente og anbefalte kravene fra Direktoratet for forvaltning og IKT, Fellesforbundet, Byggenæringens landsforening og Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon i Norge. Kravene inkluderer lønns- og arbeidsvilkår for ansatte og innleide, krav til maksimalt to ledd underentreprenører, minimum 40 prosent faglærte og 5 prosent lærlinger, medlemskap i StartBANK, rapporteringsplikt til sentralskattekontoret for utenlandssaker og godkjenning av bruk av enkeltpersonsforetak og innleie. I tillegg har vi en samarbeidsavtale med Skatteetaten, der formålet er å utveksle opplysninger som bidrar til at Forsvarsbygg som oppdragsgiver har leverandører og underleverandører som opptrer i samsvar med norsk skatte- og avgiftslovgivning. I 2018 har vi bygget kompetanse om disse tiltakene gjennom kursing og bevisstgjøring om etablerte prosedyrer.

Forsvarsbygg har prosedyrer og verktøy for å ivareta at gjeldene lover og krav følges opp i anskaffelses- og kontraktsperioden. Vi går gjennom krav for å forebygge arbeidslivskriminalitet på oppstartsmøter og byggemøter med leverandører, og hovedleverandørene våre rapporterer månedlig til oss om andelen fagarbeidere og lærlinger.

Vi gjennomfører også stikkprøver av arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår i kontraktperioden etter vurdering. I utbyggingen av kampflybasen på Ørland har vi engasjert en LO-koordinator, som har lagt til rette for at Forsvarsbygg har ivaretatt sin påseplikt.

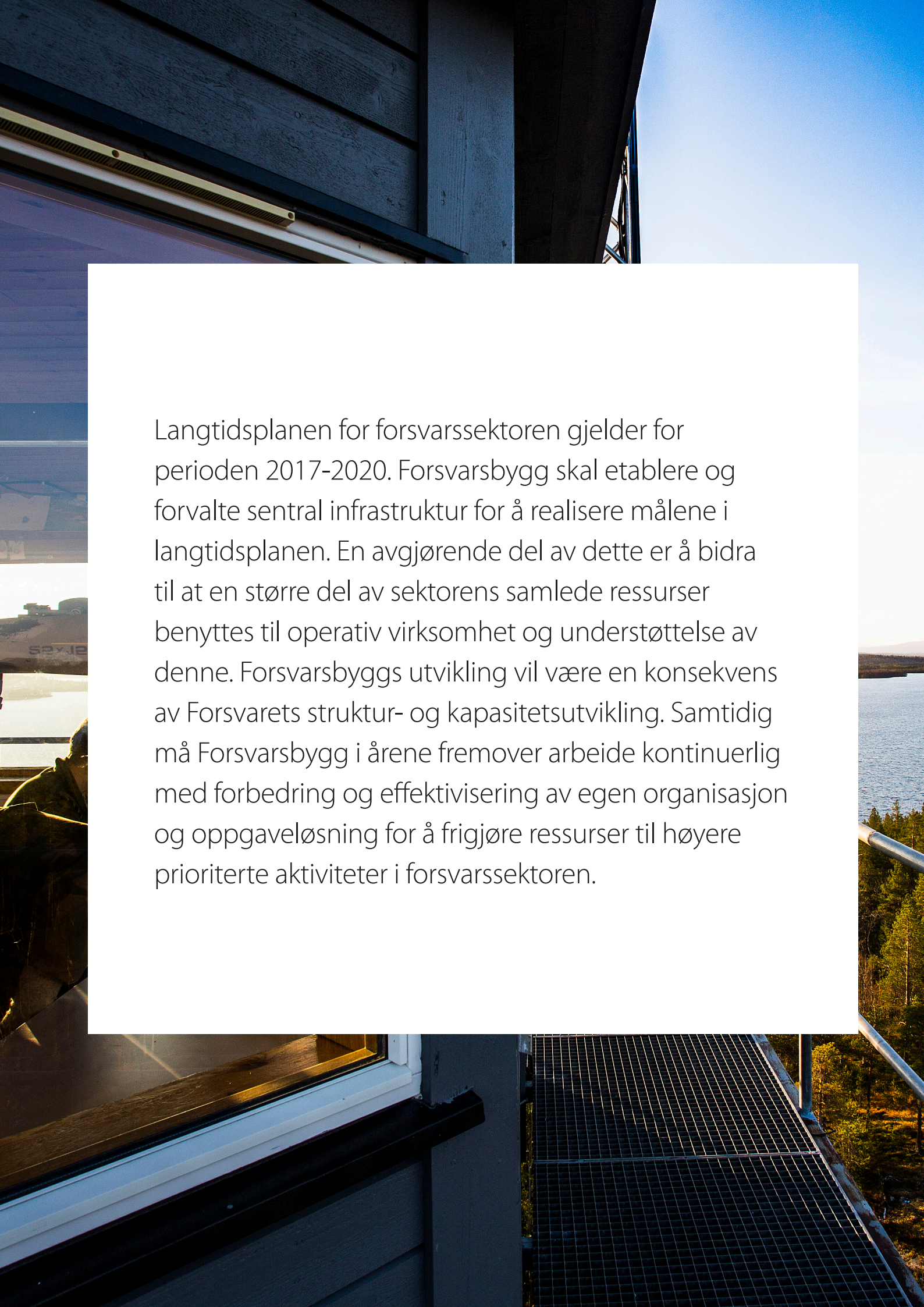
I løpet av året 2018 har vi hentet inn og vurdert utvidet skatteattest fra Skatteetaten for cirka 200 leverandører og underleverandører. Vi har brukt sanksjonsmulighetene i kontraktene for å få rettet opp i avvik. Det har også vært ett tilfelle hvor restanser på skatter og avgifter har blitt betalt etter kontroll av utvidet skatteattest.

5

FRAMTIDSUTSIKTER

Langtidsplanen for forsvarssektoren gjelder for perioden 2017-2020. Forsvarsbygg skal etablere og forvalte sentral infrastruktur for å realisere målene i langtidsplanen. En avgjørende del av dette er å bidra til at en større del av sektorens samlede ressurser benyttes til operativ virksomhet og understøttelse av denne. Forsvarsbyggs utvikling vil være en konsekvens av Forsvarets struktur- og kapasitetsutvikling. Samtidig må Forsvarsbygg i årene fremover arbeide kontinuerlig med forbedring og effektivisering av egen organisasjon og oppgaveløsning for å frigjøre ressurser til høyere prioriterte aktiviteter i forsvarssektoren.

MÅL L1

Understøtte forsvarssektorens operative evne og beredskap

Eiendommer, bygninger og anlegg (EBA) er en vesentlig innsatsfaktor som må fungere i fredstid, krise, konflikt og krig. Eiendommene og Forsvarsbyggs organisasjon må kunne understøtte Forsvaret i sin trening og øvelser på ulike scenarier. Dette innebærer å opprettholde og videreutvikle prioriterte bygg og anlegg, og inngå bilaterale avtaler med Forsvaret innen beredskapsarbeidet. I 2019 skal vi fortsette arbeidet med å planlegge neste store øvelse, Cold Response, i 2020.

Vi forventer et fortsatt høyt aktivitetsnivå for sikkerhetsfaglig rådgivning, prosjektering, forskning og utvikling samt risiko- og sårbarhetsanalyser. Vi fortsetter det internasjonale forsøks samarbeidet SHIELD (Super Heavy Improvised Explosive Loading Demonstration), og tar ledelsen i å studere virkninger av eksplosjonslaster på ulike sivile og militære konstruksjoner og materiell. Prosjektet skaper en samarbeidsplattform mellom de ulike nasjonene, og gir oss mulighet til å sikre tilgang til forsøksdata for sivil og militær beskyttelse.

Forsvarsbyggs aktiviteter genererer en betydelig informasjonsstrøm. Informasjonssikkerhetsstyring er fortsatt et viktig satsingsområde. En av utfordringene blir å sikre en god balanse mellom forventninger og krav om åpenhet og beskyttelse av informasjonen. Vi vil jobbe videre med å tilpasse virksomhetens overordnede styringssystem ny sikkerhetslov, og implementere det nye regelverket på tvers av organisasjonen.

MÅL L2

Langsiktig videreutvikling av eiendomsporteføljen

Forsvarsbygg skal understøtte en bærekraftig og kostnads-effektiv utvikling av Forsvaret gjennom utvikling av eiendomsporteføljen i henhold til vedtatt struktur. Forsvarssektoren er i omstilling, med økt satsing på Forsvarets operative evne, innføring av nye materiellsystemer, ny teknologi, høyere beredskap og klartider. Eiendomsporteføljen skal understøtte Forsvarets virksomhet og bidra til Forsvarets kampkraft. Samtidig må strukturen være bærekraftig over tid. Dette innebærer å utarbeide gode planer, gjennomføre kosteffektive investeringer, samt avhende EBA som sektoren ikke har behov for. Nye planer som genererer nye EBA-behov, dels gjennom skjerpede operative og beredskapsmessige krav, landmaktutredningen, alliert trening samt tilrettelegging for mottak av allierte forsterkningsstyrker, er utfordrende i forhold til å opprettholde en bærekraftig

EBA-portefølje. Det er derfor fortsatt nødvendig med en reduksjon i eiendomsporteføljen for at den skal være bærekraftig over tid. Som sektorens EBA-rådgiver vil vi synliggjøre dette i innspill til neste langtidsperiode 2021–2025. Rammebetingelsene for Forsvarets arealbruk endrer seg også som følge av sivil utvikling på Forsvarets naboarealer. Den strategiske dialogen med sivile planmyndigheter er derfor viktig for å ivareta Forsvarets langsiktige arealbruksinteresser.

Det bevilges store summer til investeringer i eiendom, bygg og anlegg, med en klar prioritering av Forsvarets omstilling og EBA til nye materiellsystemer. I tillegg er det store behov for å investere i utskifting og fornyelse av eksisterende bygningsmasse og infrastruktur. De totale investeringsrammene i planperioden er større enn noen gang. Forsvarsbygg har i nært samarbeid med Forsvarsdepartementet og Forsvaret iverksatt tiltak for å øke investeringsproduksjonen i årene fremover.

Forsvarsbyggs utbygging på Ørland er i rute. Viktige bygg, anlegg og infrastruktur ble overlevert i 2018, men fortsatt skjer det utbygginger. Det er iverksatt omfattende tiltak for å redusere støykonsekvensene av Forsvarets virksomhet på Ørland, og arbeidet vil pågå en tid fremover. Stortinget har vedtatt å samle kampfly og de maritime patruljeflyene på Evenes. Flystasjonen på Evenes skal være Norges fremskutte base (QRA) for de nye kampflyene F-35, hovedbase for de maritime overvåkningsflyene P-8 og luftvern. Midler for nyinvesteringer på Evenes behandles av Stortinget i 2019.

Forprosjektet for nye vedlikeholdsfasiliteter til Norges nye ubåter på Haakonsværn skal behandles i Stortinget våren 2019. Landmakten med Hæren og Heimevernet skal utvikles i henhold til Stortingets beslutninger i landmaktproposisjonen. Dette innebærer store EBA-investeringer, spesielt i Finnmark og Troms. Planlegging for disse EBA-investeringene startet i 2018, og videreutvikling av Garnison Porsanger er allerede i gang. For øvrig vil bygg og anlegg bli ferdigstilt i takt med utviklingen av landmakten frem mot 2025. Regjeringen vil også anskaffe moderne stridsvogner, og oppbygging av en dedikert helikopterkapasitet til spesialstyrkene kan starte på Rygge. Planleggingen er i oppstartfasen, og pågår parallelt med at Forsvaret detaljerer strukturen i Hæren og Heimevernet. Prosjektene gjennomføres i perioden 2020–2025.

Luftforsvaret legger opp til forbedret luftromsovervåking, økt kampkraft og bedre beskyttelse gjennom prosjekt Sensorer for militær luftromsovervåking. Prosjektet er landsdekkende, og kan ha behov for store EBA-investeringer. Det stilles økte krav til beskyttelse og sikring av Forsvarets baser. Sektoren har derfor prioritert betydelige ressurser, inkludert EBA til dette.

I henhold til langtidsplanen for Forsvaret skal Forsvaret utvikle virksomheten ved flere baser, (blant annet Andøya, Bodø, Kjevik og Kjeller). Dette medfører betydelig avhendingsvirksomhet som nå er under planlegging, med tilrettelegging for ny sivil bruk. Nye logistikk- og forsyningskonsepter, IKT-løsninger og ny boligpolitikk vil gi flere muligheter for å effektivisere eiendomsporteføljen.

SVO-prosjektene vil ha høy prioritet i 2019 og årene fremover.

MÅL L3

God forvaltning av forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg

Forsvarsbygg skal sikre at Forsvarssektorens EBA er bærekraftig og kostnadseffektiv. Dette skal gjøres gjennom langsiktig verdibevarende forvaltning av eiendomsporteføljen, herunder økonomisk verdi, bruksverdi og verneverdi. Det overordnede målet med forvaltningen er at all ressursbruk skal skape funksjonell EBA som tilfredsstillende brukernes behov og sikrer best mulig totaløkonomi i forsvarssektoren. Ressursinnsatsen skal ivareta lovpålagte krav for hele porteføljen og prioriteres mot bruksverdien på de basene som skal videreføres i forsvarsstrukturen.

Til tross for store EBA-investeringer er det utfordringer med forsvarssektorens eiendomsportefølje. Tilstandsgraden har hatt en negativ utvikling de senere år. Alderen på dagens EBA gjør at vi de neste ti årene står foran et betydelig behov for fornying. Det er derfor avgjørende å se innsatsfaktorer og strenge prioriteringer i sammenheng for å få mest mulig ut av pengene. Leirplaner er et nytt verktøy som vil bidra til mer effektiv EBA-styring. Digitalisering av eiendomsinformasjon er en forutsetning for dette.

En bærekraftig portefølje forutsetter økt fokus på areal-effektivisering og økt bruksintensitet. Standardisering og nøkternhet er viktig for å redusere investeringskostnadene. Ved innføringen av allmenn verneplikt ble behovet for tilpasning og ombygging kartlagt. For 2019 har Forsvarsbygg sammen med Forsvaret prioritert å benytte midlene til Hæren, og noen av deres etableringer i nord. Tiltak for 2020 er under planlegging.

Vi vil i 2019 jobbe videre med å implementere de ti strakstiltakene i eiendomssektorens veikart mot 2050.

Vi er opptatt av å opprettholde åpne og tilgjengelige festninger for publikum. Dette forutsetter økte inntekter, og vi vil derfor legge vekt på å utarbeide gode planer for destinasjons- og forretningsutvikling.

MÅL Ø1

Resultat i henhold til budsjett og kostnadseffektiv drift av virksomheten

Utviklingen av Forsvaret innebærer store investeringer i eiendom, bygg og anlegg. For å omsette de økonomiske rammene til infrastruktur, som bidrar til kampkraft og bærekraft, er vi avhengige av et nært og godt samarbeid med brukere og eier. Slik vil tildelte midler kunne utnyttet fullt ut. En sektor med store strukturelle endringer, kan gi Forsvarsbygg utfordringer med å utnytte ressursene maksimalt det enkelte år. Forsvarsbygg vil derfor gå over til å samle prosjekter i programmer, der vi ser geografiske, tematiske eller tidsmessige likheter. Dette vil sette oss bedre i stand til å gjøre riktige prioriteringer i planlegging og gjennomføring av prosjekter for Forsvaret.

Fra 2017 og frem mot 2020 skal vi frigjøre 253,7 millioner kroner til prioriterte aktiviteter i sektoren. Effekten skal være varig, og målkravet i langtidspano er innen rekkevidde. Vi fortsetter arbeidet med særskilt vekt på strategisk anskaffelsesarbeid, digitalisering og ytterligere prosessforbedringer. Vurderingene våre av ytterligere muligheter for effektivisering for neste langtidspano er oversendt Forsvarsdepartementet. Beslutningen fra dette arbeidet vil legge føringer for de kommende årene. For å sikre fortsatt god styring og kostnadseffektiv drift, utvikler Forsvarsbygg økonomi- og styringsmodeller for å kunne finne, ta ut og dokumentere effektiviseringsgevinster.

MÅL I1

Kontinuerlig forbedring og effektivisering

Forsvarsbygg jobber videre med å redusere sektorens årlige drifts- og investeringskostnader for eiendom, bygg og anlegg. Organisasjonen vil endres som konsekvens av både strukturbeslutninger og andre endringer i forsvarssektorens behov og etterspørsel. Vi vil derfor kontinuerlig forbedre og effektivisere interne arbeidsprosesser i takt med disse endringene.

En viktig forutsetning for effektivisering er at vi maksimerer effekten av avtalene vi inngår ved kjøp av varer og tjenester i det åpne markedet. Arbeidet med å kartlegge effektiviserings- og gevinstpotensial ved ulike samarbeidsformer med sivile aktører er igangsatt, og vil fortsette inn mot neste langtidspano 2021-2024.

Vi vil i årene fremover fortsette forbedringsarbeidet i virksomheten gjennom å digitalisere prosesser og leveranser, samt øke innsikten i eiendomsporteføljens kapasiteter for

å forbedre planleggingen og styringen av denne. Gjennom samarbeidsavtalen om et digitalt veikart vil vi sammen med resten av bygge-, anleggs og eiendomsnæringen være med å effektivisere bransjen, når det gjelder kostnader, miljø og tid, innen 2025.

Et viktig virkemiddel for effektivisering og omstilling i forsvarssektoren, har vært etableringen av en forvaltningsmodell med prinsipp om kostnadsdekkende leie. Forvaltningsmodellen har til hensikt å gi gode incentiver i styring av ressurser brukt til eiendom, bygg og anlegg. Arbeidet med å evaluere modellen er avsluttet, og har resultert i handlingspunkter for videreutvikling av modellen.

6

ÅRSREGNSKAP

Forsvarsbygg avlegger regnskap etter to finansielle rammeverk, det vil si kontantregnskap etter statsregnskapets bestemmelser og periodisert virksomhetsregnskap i samsvar med de statlige regnskapsstandarder (SRS).

LEDELSESKOMMENTAR ÅRSREGNSKAPET 2018

FORMÅL

Forsvarsbygg ble opprettet i 2002 og er underlagt Forsvarsdepartementet. Forsvarsbyggs samfunnsoppdrag er planlegging, anskaffelse, drift og avhending av forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (EBA) i den hensikt å understøtte målsettingen om å etablere et forsvar for vår tid. I tillegg forvalter Forsvarsbygg militære festninger med formål å skape nytt liv på historisk grunn. Årsregnskapet utgjør kapittel 6 i Forsvarsbyggs årsrapport.

BEKREFTELSE

Forsvarsbygg avlegger regnskap etter to finansielle rammer, det vil si kontantregnskap etter statsregnskapets bestemmelser og periodisert virksomhetsregnskap i samsvar med de statlige regnskapsstandarder (SRS).

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet (R-115) og krav fra Forsvarsdepartementet i instruks om økonomistyring.

Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av Forsvarsbyggs disponible bevilgninger, regnskapsførte inntekter, utgifter, eiendeler og gjeld.

RESULTATDISPONERING

Forsvarsbygg har i regnskapet for 2018 et netto overskudd ved salg av eiendom, bygg og anlegg på 517 millioner kroner. Fratrukket negativt resultat fra drift på 215 millioner kroner, får vi et positivt resultat på 302 millioner kroner som er overført eier.

Totalt hadde Forsvarsbygg et driftsresultat på 541 millioner kroner i 2018, som utgjør 7,8 prosent av den totale omsetningen. Hoveddelen av driftsresultatet gjelder inntekter knyttet til salg av eiendom, bygg og anlegg hvor et av de største oppdrag i 2018 var salg av grunnarealet på Flesland flyplass hvor eierskapet ble overført til Avinor i slutten av august.

VURDERING AV BEVILGNINGSREGNSKAPET

Forsvarsbygg samlede bevilgninger til drift og investeringer i 2018 var 7 515 millioner kroner. Totalt er 96 prosent av tilgjengelig ramme benyttet i driftsåret og gir samlet sett et mindreforbruk. Totalt viser driftskapitlet en mindreutgift på 81,5 millioner kroner. Mindreforbruket kan forklares ved utsatt fremdrift på ett øremerket prosjekt samt ulik forfallsdato og oppgjørsmåte på utgående og inngående fakturaer i forbindelse med årsskiftet. Kontantresultatet på kapittel 4710 post 47, salg av eiendom, bygg og anlegg fikk et resultat lik ramme på 517 millioner kroner.

MELLOMVÆRENDE

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.2018 totalt 63 millioner kroner og består i hovedsak av fordringer knyttet til skyldig skattetrekk og offentlige avgifter. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke gjeldsposter mellomværende består av.

TILLEGGSOPPLYSNINGER

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter regnskapet for Forsvarsbygg. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2019. Beretningen er unntatt offentlighet frem til Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen. Beretningen vil bli publisert på departementets side så snart dokumentet er offentlig.

OSLO, 31.01.2019

Svein Thorbjørn Thoresen
DIREKTØR FORSVARSBYGG

RESULTATREGNSKAP

TALL I 1 000 KRONER

DRIFTSINNEKTER	noter	31.12.2018	31.12.2017
Inntekt fra bevilgninger	1	2 103 241	1 982 431
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	874	7 902
Inntekt fra gebyrer			
Salgs- og leieinntekter	1	4 182 255	3 383 168
Andre driftsinntekter	1	638 266	668 524
Sum driftsinntekter		6 924 636	6 042 025
Driftskostnader			
Varekostnader		4 036 533	3 239 972
Lønnskostnader	2	817 494	835 020
Avskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	1 232 263	1 173 627
Nedskrivninger av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	-739	-221 747
Andre driftskostnader	5	295 720	380 976
Sum driftskostnader		6 381 271	5 407 848
Driftsresultat		543 365	634 177
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	129	12 054
Finanskostnader	6	2 564	265
Sum finansinntekter og finanskostnader		-2 435	11 789
Resultat av periodens aktiviteter		540 930	645 966
Avregninger og disponeringer			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)		540 930	645 966
Sum avregninger og disponeringer		540 930	645 966
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Avgifter og gebyrer direkte til statskassen			
Avregning med statskassen innkrevingsvirksomhet			
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd til andre			
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning			
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0

BALANSE PER 31. DESEMBER

TALL I 1 000 KRONER	noter	31.12.2018	31.12.2017
EIENDELER			
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Forskning og utvikling			
Programvare og lignende rettigheter	3	11 393	13 187
Immaterielle eiendeler under utførelse	3		
Sum immaterielle eiendeler		11 393	13 187
II Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	39 245 370	37 972 715
Maskiner og transportmidler	4	18 685	20 779
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	49 238	43 267
Anlegg under utførelse	4	4 532 232	4 383 529
Infrastruktureiendeler	4	2 438 633	2 512 542
Sum varige driftsmidler		46 284 158	44 932 832
III Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler			
Obligasjoner			
Andre fordringer			
Sum finansielle anleggsmidler		0	0
Sum anleggsmidler		46 295 551	44 946 019
B. Omløpsmidler			
I Beholdninger av varer og driftsmateriell			
Beholdninger av varer og driftsmateriell			
Sum beholdning av varer og driftsmateriell		0	0
II Fordringer			
Kundefordringer	8	126 851	117 746
Opptjente, ikke fakturerte inntekter		530 084	427 896
Andre fordringer	9	124 921	67 933
Sum fordringer		781 856	613 575
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd			
Kontanter og lignende			
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		0	0
Sum omløpsmidler		781 856	613 575
Sum eiendeler		47 077 407	45 559 594

TALL I 1 000 KRONER	noter	31.12.2018	31.12.2017
Statens kapital og gjeld			
C. Statens kapital			
I Virksomhetskapi			
Sum virksomhetskapi		0	0
II Avregninger			
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	108 703	175 279
Sum avregninger		108 703	175 279
III Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler			
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	3, 4	-46 216 975	-44 869 992
Sum statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler		-46 216 975	-44 869 992
Sum statens kapital		-46 108 272	-44 694 713
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelse			
Avsetninger langsiktige forpliktelse			
Sum avsetning for langsiktige forpliktelse		0	0
II Annen langsiktig gjeld			
Øvrig langsiktig gjeld			
Sum annen langsiktig gjeld		0	0
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		-110 289	-93 183
Skyldig skattetrekk		-43 722	-35 280
Skyldige offentlige avgifter		-15 557	-16 342
Avsatte feriepenge		-88 777	-84 819
Mottatt forskuddsbetaling		-17 700	-104 021
Annen kortsiktig gjeld	10	-693 090	-531 236
Sum kortsiktig gjeld		-969 135	-864 881
Sum gjeld		-969 135	-864 881
Sum statens kapital og gjeld		-47 077 407	-45 559 594

REGNSKAPSPRINSIPPER

VIRKSOMHETSREGNSKAP AVLAGT I HENHOLD TIL DE STATLIGE REGNSKAPSSNANDARDENE (SRS)

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS).

TRANSAKSJONSBASERTE INNTEKTER

Inntekt resultatføres når den er opptjent. Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i den perioden da aktivitetene som inntektene er forutsatt å finansiere er utført, det vil si i den perioden kostnadene påløper (motsatt sammenstilling). Prinsippet om motsatt sammenstilling er også benyttet ved årets slutt i henhold til SRS 10, Inntekt fra bevilgninger.

DRIFTSBEVILGNINGER

Driftsbevilgningene inntektsføres i samme periode som aktiviteten de skal finansiere er utført, det vil si i den periode kostnaden påløper, og føres mot den kostnads- eller inntektspost i resultatregnskapet som den relaterer seg til.

INVESTERINGSBEVILGNINGER

Investeringsbevilgninger finansierer eiendommer, bygg og anlegg (EBA) i regnskapet. Den andelen av anskaffelsen av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler som overføres til anlegg under utførelse i balansen blir ikke inntektsføres på anskaffelsestidspunktet, men avsatt i balansen på regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. I de tilfeller hvor prosjekter avsluttes uten at resultatet er et nytt bygg eller anlegg, tilbakeføres tilhørende avsetning i statens kapital.

Investeringsbevilgninger som skal dekke investeringsprosjekter som ikke skal aktiveres behandles på samme måte som driftsbevilgninger.

I takt med kostnadsføringen av avskrivninger av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler inntektsføres et tilsvarende beløp fra avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Periodens inntektsføring fra avsetningen resultatføres som inntekt fra bevilgninger. Dette medfører at kostnadsførte avskrivninger inngår i virksomhetens driftskostnader uten å få resultat effekt.

KOSTNADER

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i takt med at aktivitetene utføres.

PENSJONER

SRS 25 Ytelser til ansatte legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Det er følgelig ikke gjort beregning eller avsetning for eventuell over-/underdekning i pensjonsordningen som tilsvarer NRS 6. Årets pensjonskostnad tilsvarer derfor årlig premiebeløp til Statens pensjonskasse (SPK).

KLASSIFISERING OG VURDERING AV ANLEGGSMIDLER

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av virksomheten. Med varig menes utnyttbar levetid på tre år eller mer. Med betydelig menes enkeltstående anskaffelser (kjøp) med anskaffelseskost på kr 30.000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

Kontorinventar og datamaskiner, for eksempel PC-er, servere, med utnyttbar levetid på tre år eller mer er balanseført som egne grupper.

Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved en eventuell bruksendring, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

BYGG OG ANLEGG

Ved første gangs balanseføring vurderes bygg og anlegg til anskaffelseskost. Bygg og anlegg avskrives lineært over forventet levetid. Etterfølgende utgifter legges til driftsmidlets balanseførte verdi eller balanseføres separat når det er sannsynlig at fremtidige økonomiske fordeler tilknyttet utgiften vil tilflyte Forsvarsbygg og utgiften kan måles pålitelig. Øvrige vedlikeholdskostnader resultatføres i den perioden de påløper. Når et bygg og anlegg besluttes solgt, blir det foretatt en nedskrivning dersom forventet netto salgsverdi for bygget er lavere enn bokført verdi.

NATO FINANSIERTE BYGG OG ANLEGG

NATO finansierte bygg og anlegg behandles på samme måte som øvrige bygg og anlegg.

TOMTER

Tomter balanseføres til anskaffelseskost og avskrives ikke.

ANLEGG UNDER UTFØRELSE

Prosjekter som representerer anlegg under utførelse balanseføres til verdien av bokført produksjon for igangsatte investeringer i bygg og anlegg. Inntektsføringen blir gjort i takt med at kostnadene påløper. Det blir ikke gjort nedskrivninger for risiko for tap, da prosjektene er fullfinansiert av staten.

INFRASTRUKTUR

Infrastruktur balanseføres til kostpris på tidspunkt for anskaffelse, og registreres særskilt på anleggsnummer. Infrastruktur avskrives lineært over forventet levetid, og vurderes årlig for nedskrivningsbehov.

ANDRE ANLEGGSMIDLER

Øvrige anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost og avskrives over

anleggsmidlets forventede levetid. Utgifter forbundet med normalt vedlikehold og reparasjoner blir kostnadsført i den perioden de påløper. Utgifter ved større utskiftninger og fornyelser som øker driftsmidlenes levetid vesentlig balanseføres.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld
Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på optakstidspunktet.

FORDRINGER

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

STATENS KAPITAL

Statens kapital består av virksomhetskaper, avregninger og statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler i henhold til SRS 1, Oppstillingsplaner for resultatregnskap og balanse.

AVREGNINGER

Nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler er finansiert av avregnet med statskassen. Bruttobudsjetterte virksomheter presenterer ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i avregnet med statskassen.

STATENS FINANSIERING AV IMMATERIELLE EIENDELER OG

VARIGE DRIFTSMIDLER

Avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler viser inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som er benyttet til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

STATLIGE RAMMEBETINGELSER

SELVASSURANDØRPRINSIPPET

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

STATENS KONSERNKONTOORDNING

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank. Virksomheten tilføres ikke likvider gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. For bruttobudsjetterte virksomheter nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

NOTE 1 DRIFTINNEKTER

TALL I 1 000 KRONER	31.12.2018	31.12.2017
Inntekt fra bevilgninger		
Inntekt fra bevilgninger*	-3 536 076	-3 531 699
- brutto benyttet til investeringer i immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	2 649 666	2 488 504
+ utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (avskrivninger)	-1 202 911	-923 882
+ utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (bokført verdi avhendede anleggsmidler)	-13 920	-15 355
+ inntekt til dekning av pensjonskostnader**	0	0
- utbetaling av tilskudd til andre	0	0
Andre poster som vedrører bevilgninger (spesifiseres)	0	0
Sum inntekt fra bevilgninger	-2 103 241	-1 982 432

*Vesentlige tildelinger kan spesifiseres på egne linjer.

**Kun aktuell for virksomheter som ikke betaler pensjonspremie til SPK.

	31.12.2018	31.12.2017
Inntekt fra tilskudd og overføringer		
Tilskudd/overføring 1	-874	-7 902
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer	-874	-7 902
Salgs- og leieinntekter		
Salgsinntekter avgiftspliktig	-345 205	-234 841
Salgsinntekter avgiftsfritt	-2 388 595	-1 778 336
Leieinntekter fast eiendom	-1 448 455	-1 369 991
Sum salgs- og leieinntekter	-4 182 255	-3 383 168
Andre driftsinntekter		
Gevinst ved avgang anleggsmidler	-638 266	-668 524
Sum andre driftsinntekter	-638 266	-668 524
Sum driftsinntekter	-6 924 636	-6 042 026

Grunnlag for inntektsføring av utgiftsbevilgning

Kapittel og post	Kontantprinsippet			Periodiseringsprinsippet	
	Utgiftsbevilgning (samlet tildeling)	Inntektsbevilgning	Rapportert inntekt	Maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring	Inntektsført bevilgning*
171001 Netto tildelt driftskapittel ref. IVB og PET	296 285			296 285	
171047 Investeringsutgifter	2 223 809			2 223 809	
176147 Kampflybase	1 349 952			1 349 952	
Sum				3 870 046	-3 536 076

Denne tabellen viser mottatte bevilgninger etter kontantprinsippet sammenholdt med inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet etter periodiseringsprinsippet.

Kolonnen for utgiftsbevilgning består av bevilgninger overført fra foregående budsjettår og årets bevilgninger, redusert for avgitte belastningsfullmakter. Kolonnen for inntektsbevilgning viser eventuelle inntektskrav, og beløpet reduserer grunnlaget for inntektsføring. Kolonnen for rapportert inntekt viser inntekter rapportert til statsregnskapet ved årsslutt. Ved beregning av maksimalt grunnlag for inntektsføring er utgiftsbevilgningen redusert med det laveste av beløpene i kolonnen for henholdsvis inntektsbevilgning eller rapportert inntekt.

Inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet kan normalt ikke overskride beløpet som fremgår i kolonnen maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring. Inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet følger prinsippet om motsatt sammenstilling. Det vil si at inntekt fra bevilgning skal sammenstilles med påløpte kostnader i perioden. Mottatte belastningsfullmakter er inntektsført med trukket beløp.

NOTE 2 LØNSKOSTNADER

TALL I 1 000 KRONER	31.12.2018	31.12.2017
Lønnskostnader		
Lønn	798 059	733 582
Feriepenger	94 474	90 233
Arbeidsgiveravgift	114 568	107 406
Pensjonskostnader**	89 610	89 238
Lønn balanseført ved egenutvikling av anleggsmidler (-)*	-250 207	-178 207
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-22 963	-22 612
Andre ytelser	-6 047	15 381
Sum lønnskostnader	817 494	835 021

Årsverk ved utløpet av perioden	1 266	1 228
---------------------------------	-------	-------

* Inneholder lønn og sosiale kostnader (feriepenger, arbeidsgiveravgift og pensjonskostnader).

** Nærmere om pensjonskostnader

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret.

Premiesats for 2018 er 11,95 prosent. Premiesatsen for 2017 var 11,90 prosent.

NOTE 3 IMMATERIELLE EIENDELER

	Forskning og utvikling	Programvare og lignende rettigheter	Immaterielle eiendeler under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2018	0	58 533	0	58 533
Tilgang i 2018	0	3 351	0	3 351
Avgang anskaffelseskost i 2018 (-)	0	-10 994	0	-10 994
Fra immaterielle eiendeler under utførelse til annen gruppe i 2018	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.2018	0	72 878	0	72 878
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2018	0	0	0	0
Nedskrivninger i 2018	0	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2018	0	45 346	0	45 346
Ordinære avskrivninger i 2018	0	5 145	0	5 145
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2018 (-)	0	-10 994	0	-10 994
Balanseført verdi 31.12.2018	0	11 393	0	11 393

Avskrivningssatser (levetider)

Virksomhetsspesifikt

3 - 10 år lineært

Ingen avskrivning

NOTE 4 VARIGE DRIFTSMIDLER

	Tomter	Bygninger og annen fast eiendom	Maskiner og transportmidler	Driftsløsøre, inventar, verktoy o.l.	Anlegg under utførelse	Infrastruktur-eiendeler	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2018	2 086 545	48 497 536	71 540	110 226	4 383 528	3 140 882	58 290 258
Tilgang i 2018	0	2 445 543	4 575	23 237	2 649 630	-363	5 122 622
Innrangering		821					821
Avgang stoppede prosjekter (-)					-55 781		-55 781
Avgang anskaffelseskost i 2018 (-)	-22	-80 082	-19 497	-18 752	0	0	-139 965
Fra anlegg under utførelse til annen gruppe i 2018	0	0	0	0	-2 445 145	0	-2 445 145
Anskaffelseskost 31.12.2018	2 086 523	50 863 818	56 618	114 711	4 532 233	3 140 519	60 794 422
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2018	15 081	33 164	0	0	0	41	48 286
Nedskrivninger i 2018	0	0	0	81	0	0	81
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2018	0	12 563 121	50 761	66 959	0	628 300	13 309 141
Ordinære avskrivninger i 2018	0	1 129 719	6 670	17 184	0	73 545	1 227 118
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2018 (-)	0	-36 114	-19 498	-18 751	0	0	-74 362
Balanseført verdi 31.12.2018	2 071 442	37 173 928	18 685	49 238	4 532 232	2 438 633	46 284 158

Avskrivningssatser (levetider)

Ingen avskrivning 10-60 år lineært

3-15 år lineært

3-15 år lineært

Ingen avskrivning 10-60 år lineært

Avhendelse av varige driftsmidler i 2018:

						Sum
Salgssum ved avgang anleggsmidler		679 506				679 506
- Bokført verdi avhendede anleggsmidler		-43 990				-43 990
= Regnskapsmessig gevinst/tap	0	635 516	0	0	0	635 516

NOTE 5 ANDRE DRIFTSKOSTNADER

	31.12.2018	31.12.2017
Husleie	33 207	33 113
Vedlikehold egne bygg og anlegg	1 011	2 345
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	4 346	655
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	35 304	33 692
Leie av maskiner, inventar og lignende	72 613	65 592
Mindre utstyrsanskaffelser	28 136	32 030
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	1 318	1 406
Kjøp av fremmede tjenester	49 926	56 677
Reiser og diett	36 304	37 755
Tap og lignende	5 925	67 343
Øvrige driftskostnader	53 295	50 368
Andre driftskostnader balanseført som anlegg under utførelse(AUU)	-25 665	
Sum andre driftskostnader	295 720	380 976

Oversikt over årlige leiebeløp i henhold til leieavtaler*

	Varighet mellom ett og fem år	Varighet over fem år	Sum
Husleieavtaler	33 499		33 499
Øvrige leieavtaler	30 519		30 519
Sum leieavtaler			64 018

*Kun vesentlige leieavtaler er spesifisert.

NOTE 6 FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER

	31.12.2018	31.12.2017
Finansinntekter		
Renteinntekter	-118	-12 047
Valutagevinst (agio)	0	0
Utbytte fra selskaper	-11	-7
Annen finansinntekt	0	0
Sum finansinntekter	-129	-12 054

	31.12.2018	31.12.2017
Finanskostnader		
Rentekostnad	2 564	266
Nedskrivning av aksjer	0	0
Valutatap (disagio)	0	0
Annen finanskostnad	0	0
Sum finanskostnader	2 564	266

NOTE 7A SAMMENHENG MELLOM AVREGNET MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

BRUTTOBUDSJETTERTE VIRKSOMHETER

A) Avregnet med statskassen

	31.12.2018	31.12.2017	Endring
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	11 393	13 187	-1 794
Varige driftsmidler	46 284 158	44 932 832	1 351 326
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-46 216 975	-44 869 992	-1 346 983
Sum	78 576	76 027	2 549
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	0	0	0
Kundefordringer	126 851	117 746	9 105
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	530 084	427 896	102 188
Andre fordringer	124 921	67 933	56 988
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	781 856	613 575	168 281
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Avsetninger langsiktige forpliktelser	0	0	0
Øvrig langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-110 289	-93 183	-17 106
Skyldig skattetrekk	-43 722	-35 280	-8 442
Skyldige offentlige avgifter	-15 557	-16 342	785
Avsatte feriepenger	-88 777	-84 819	-3 958
Mottatt forskuddsbetaling	-17 700	-104 021	86 321
Annen kortsiktig gjeld	-693 090	-531 236	-161 854
Sum	-969 135	-864 881	-104 254
Avregnet med statskassen*	-108 703	-175 279	66 576

Finansieringen av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler fremgår som hovedregel av regnskapslinjen *Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler*.

Finansieringen av nettosummen av omløpsmidler og kortsiktig gjeld fremgår som hovedregel av regnskapslinjen *Avregnet med statskassen*.

AVSTEMMING AV ENDRING I AVREGNET MED STATSKASSEN (KONGRUENSAVVIK)

Konsernkonto utbetaling	-7 677 290
Konsernkonto innbetaling	4 803 292
Netto trekk konsernkonto	-2 873 998
- Innbetaling innkrevingsvirksomhet og andre overføringer	0
+ Utbetaling tilskuddsforvaltning og andre overføringer	0
+ Inntektsført fra bevilgning (underkonto 1991 og 1992)	3 491 886
- Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (underkonto 1985 og 1986)	-113 951
+ Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (underkonto 1987)	0
- Tilbakeførte utsatte inntekter ved avgang anleggsmidler, der avsetningen ikke er resultatført (underkonto 1996)	-30 070
Andre avstemmingsposter 1993 (spesifiseres)	487
Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto	474 354
Resultat av periodens aktiviteter før avregning med statskassen	-540 930
Sum endring i avregnet med statskassen*	-66 576

*Sum endring i avregnet med statskassen skal stemme med sum i endringskolonnen ovenfor.

NOTE 7B SAMMENHENG MELLOM AVREGNET MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

BRUTTOBUDSJETTERTE VIRKSOMHETER

B) Forskjellen mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2018	31.12.2018	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	11 393	0	11 393
Varige driftsmidler	46 284 158	0	46 284 158
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-46 216 975	0	-46 216 975
Sum	78 576	0	78 576
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	0	0	0
Kundefordringer	126 851	0	126 851
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	530 084	0	530 084
Andre fordringer	124 921	0	124 921
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	781 856	0	781 856
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Avsetninger langsiktige forpliktelser	0	0	0
Øvrig langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-110 289	0	-110 289
Skyldig skattetrekk	-43 722	-43 462	-260
Skyldige offentlige avgifter	-15 557	0	-15 557
Avsatte feriepenger	-88 777	0	-88 777
Mottatt forskuddsbetaling	-17 700	0	-17 700
Annen kortsiktig gjeld	-693 090	-19 337	-673 753
Sum	-969 135	-62 799	-906 336
Sum	-108 703	-62 799	-45 904

Mellomværende med statskassen består av kortsiktige fordringer og gjeld som etter økonomiregelverket er rapportert til statsregnskapet (S-rapport). Avregnet med statskassen viser finansieringen av virksomhetens netto omløpsmidler. Netto omløpsmidler består av kortsiktige eiendeler som beholdninger og kundefordringer, redusert for kortsiktig gjeld som leverandørgjeld og skyldige skatter og avgifter. Dersom virksomheten har finansielle anleggsmidler eller langsiktige forpliktelser inngår disse i beregningen av avregnet med statskassen.

NOTE 8 KUNDEFORDRINGER

	31.12.2018	31.12.2017
Kundefordringer til pålydende	129 005	119 397
Avsatt til forventet tap (-)	-2 154	-1 651
Sum kundefordringer	126 851	117 746

NOTE 9 ANDRE KORTSIKTIGE FORDRINGER

	31.12.2018	31.12.2017
Forskuddsbetalt lønn	0	0
Reiseforskudd	0	0
Personallån	0	0
Andre fordringer på ansatte	0	0
Forskuddsbetalt leie	15 391	23 299
Andre forskuddsbetalte kostnader	109 382	44 518
Andre fordringer	148	116
Sum andre kortsiktige fordringer	124 921	67 933

NOTE 10 ANNEN KORTSIKTIG GJELD

	31.12.2018	31.12.2017
Skyldig lønn	0	0
Annen gjeld til ansatte	0	0
Påløpte kostnader	675 148	453 117
Avstemningsdifferanser ved rapportering til statsregnskapet	0	0
Avsatt pensjonspremie til SPK, arbeidsgiverandel	0	0
Annen kortsiktig gjeld	17 942	78 119
Sum annen kortsiktig gjeld	693 090	531 236

NOTE 11 OVERFØRING TIL FORSVARSDEPARTEMENTET

Mellomværende eier består hovedsakelig av fordring knyttet til skattetrekk. Kontantmessig resultat fra salg av eiendommer og kapitalelementet i husleien overføres årlig til Forsvarsdepartementet.

	31.12.2018	2017	2016	2015	2014
Overført overskudd kontantregnskapet	-214 798	-338 695	636 160	896 261	765 944
Overført overskudd ved salg av EBA	516 836	670 498	413 678	153 588	167 889
Overføring til Forsvarsdepartementet*	302 038	331 803	1 049 838	1 049 849	933 833

* Kapitalelementet er avviklet f.o.m. regnskapsåret 2017 ref. Iverksettelsesbrev (IVB).

PRINSIPNOTE TIL ÅRSREGNSKAPET

– for oppstilling av bevilgningsrapportering og artskontorrapportering

Årsregnskap for Forsvarsbygg er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»).

Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016 og krav fastsatt av Forsvarsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- Regnskapet følger kalenderåret
- Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har trekkrettigheter på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

BEVILGNINGSRAPPORTERINGEN

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

ARTSKONTORRAPPORTERINGEN

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING 31.12.2018

BRUTTOBUDSJETTERTE VIRKSOMHETER

TALL I 1 000 KRONER

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling *	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	01	Driftsutgifter, kan overføres	A	3 941 204	4 185 041	-243 837
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	47	Nybygg og nyanlegg, kan overføres	A	2 223 809	1 974 010	249 799
1761	Nye kampfly med baseløsning	47	Nybygg og nyanlegg, kan overføres	A	1 349 952	1 344 679	5 273
							0
471	Erstatninger (belastningsfullmakt)]	71	Erstatningsansvar m.m			156	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter				
Sum utgiftsført					7 509 692	7 503 886	
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	01			3 644 919	3 970 245	325 326
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	47			516 074	516 836	762
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse				
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			113 951	
Sum inntektsført					4 160 993	4 601 032	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						2 902 854	
Kapitalkontoer							
60079501	Norges Bank KK /innbetalinger					4 803 292	
60079502	Norges Bank KK/utbetalinger					-7 677 290	
724090	Endring i mellomværende med statskassen					-28 856	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2018	2016	Endring
724090	Mellomværende med statskassen				62 652	33 796	28 856

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

NOTE A FORKLARING AV SAMLET TILDELING UTGIFTER

TALL I 1 000 KRONER

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
1710 / 01	12 349	3 928 855	3 941 204
1710 / 47	235 808	1 988 001	2 223 809
1761 / 47	39 465	1 310 487	1 349 952
4710 / 01		3 644 919	3 644 919
4710 / 47		516 074	516 074

NOTE B FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREGNING AV MULIG OVERFØRBART BELØP TIL NESTE ÅR

TALL I 1 000 KRONER

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindreutgift	Utgiftsført av andre i hht. avgitte belastnings- fullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings- fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innspariger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp*	Mulig over- førbart beløp beregnet av virksomheten
171001 / 471001	Kan overføres	-243 837		-243 837	325 326			81 489	7 713 131	81 489
171047 / 471047	Kan overføres	249 799		249 799	761			250 560	3 661 691	250 560
176147	Kan overføres	5 273		5 273				5 273	2 251 367	5 273
				0				0		
047171	Overslags- bevilgning			0	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell		

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5 prosent av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet «kan overføres». Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

FORKLARING TIL BRUK AV BUDSJETTFULLMAKTER

Kapittel 1710, post 01 / kapittel 4710, post 01

Forsvarsbyggs inntekter fra utleie av EBA budsjetteres på kapittel 4710, post 01, mens utgiftene til ivaretagelse av bygningsmassen budsjetteres på kapittel 1710, post 01. Utgiftene vil være høyere enn inntektene som følge av at Forsvarsbygg mottar ulike øremerkede bevilgninger over drift. Forskjell mellom utgift og inntekt på de enkelte poster skyldes utsatt fremdrift på ett øremerket prosjekt (gradert) og ulik forfallsdato og oppgjørsdato på utgående og inngående fakturaer i forbindelse med årsskiftet. Totalt fremkommer det en netto mindreutgift på 81,489 millioner kroner som vil bli søkt overført til 2019. Hovedårsak til økt inntekt med tilhørende utgift skyldes ekstra omsetning i forbindelse med øvelsen Trident Juncture 2018.

Kapittel 1710, post 47

Mindreutgiften på kr 250,560 mill. vil bli søkt overført til 2019. I sum mindreutgift er det tatt hensyn til merinntekt på 0,761 millioner kroner som er rapportert på kapittel 4710 post 47 (avhending) Ved overføring til 2019 inngår beløpet i 1710/47.

Kapitel 1761, post 47

Mindreutgiften på kr 5,273 mill. vil bli søkt overført til 2019.

OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERINGEN 31.12.2018

Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	31.12.2018	31.12.2017
Innbetalinger fra gebyrer		
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	874	33 086
Salgs- og leieinnbetalinger	3 987 217	3 508 032
Andre innbetalinger		
Sum innbetalinger fra drift	3 988 091	3 541 117
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	1 058 561	855 494
Andre utbetalinger til drift	3 443 845	2 997 278
Sum utbetalinger til drift	4 502 406	3 852 772
Netto rapporterte driftsutgifter	514 315	311 655
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetaling av investeringsinntekter , salg - avhending EBA	679 611	705 057
Innbetaling av finansinntekter	132	12 433
Sum investerings- og finansinntekter	679 743	717 490
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetaling til investeringer	3 179 675	3 224 940
Utbetaling til kjøp av aksjer		
Utbetaling av finansutgifter	2 557	260
Sum investerings- og finansutgifter	3 182 232	3 225 200
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	2 502 489	2 507 710
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
Utbetalinger av tilskudd og stønader		
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler*		
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	113 951	107 569
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler	-113 951	-107 569
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	2 902 853	2 711 796
Oversikt over mellomværende med statskassen**		
Eiendeler og gjeld		
154 Forskudd ansatte	-148	-116
260 Skyldig skattetrekk	43 462	35 181
261 Påleggstrekk	17	41
263 Pensjonstrekk	2 685	
282 Pensjonstrekk	14 935	
27** Merverdiavgift	1 701	-1 310
Sum mellomværende med statskassen	62 652	33 796

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

ÅRSRAPPORT 2018

FORSVARSBYGG